

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félfévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. — A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtoval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félfévre 10 ft., évnegyedre 5 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

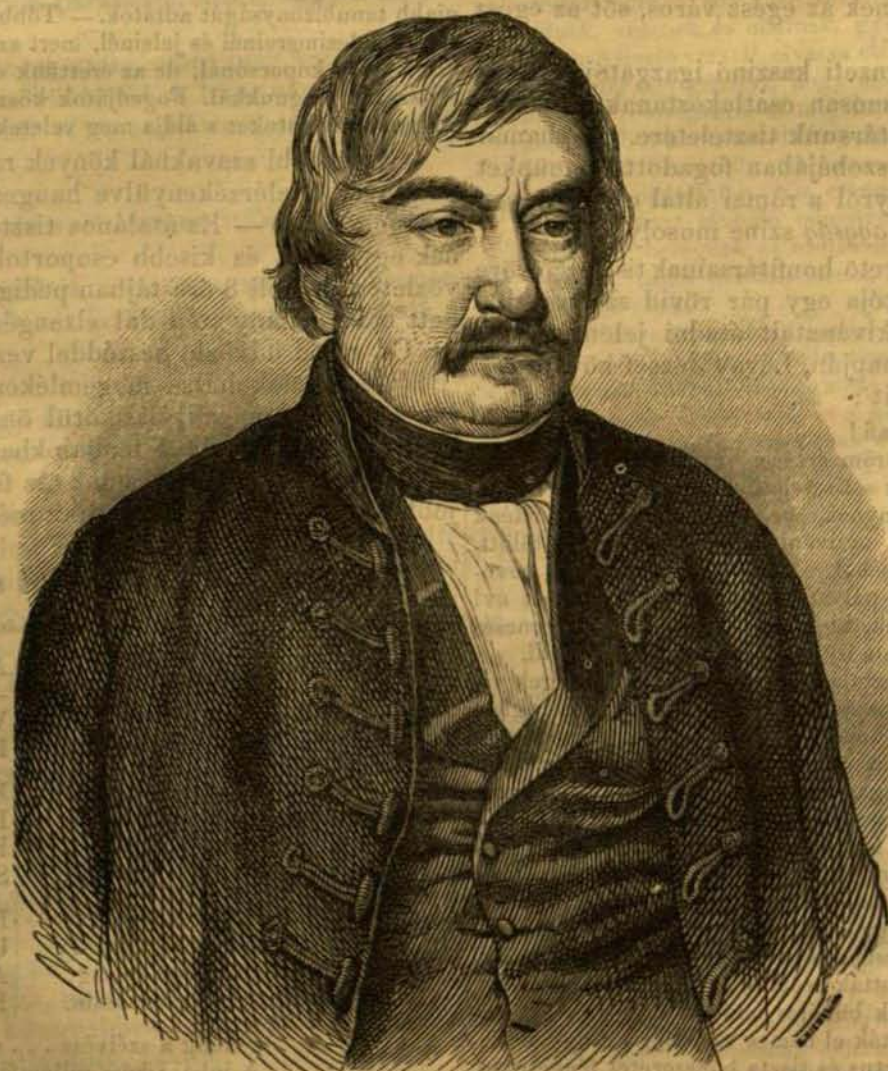
Palóczy László.

Meg vagyunk győződve, hogy azon olvasóinkban, kik az idős nemzedékhez tartoznak, a legkellemesb emlékek egyikét ujtjuk meg, midőn e névre s ez arcvonásokra vezetjük figyelmét; az ifjabb nemzedéktől pedig megvárjuk, hogy szorgalmasan tanulmányozva alkotmányos multunk történetét, szellemét s intézményeit, érdeklél s kegyelettel nézzen azokra, kik a régi közélet pályáján, a haza szolgálatában öszültek meg. Ilyen mindenek felett Borsodmegyének 1832. óta 1848-ig minden országgyűlésen követe s az országgyűlések szabadon választott jegyzője, — Palóczy László. Neve a mult évi protestáns küzdelmekben merült fel újra s a mult hét hirlapjai hozták leírását azon ünnepevénynek, melyet az alkotmány agg bajnoka, a 77 éves Palóczy születésnapjára rendeztek Miskolcz lelkes polgárai. Mielőtt ez utóbíróról szólnánk, előre kell bocsátanunk néhány adatot e munkás hosszú élet eseményei közül.

Palóczy László 1783-ban okt. 14-én született Miskolczon, s az itteni ref. kollegiumnak köszöni neveltetését. Iskolai pályája bevégezte után a megye szolgálatába lépett s ennek fokozatain egész az alispánságig lépett elő, a mi nem csekély bizonyossága ritka egyéni tulajdonainak oly megyében, melyben aránylag legtöbb nemeség (30,000) lakott, s rendszeren a fényesebb nemzetségek ivadékai ültek az alispáni széken. Palóczy nem származásának, nem birtokának, hanem tisztán személyes tulajdonainak köszönheté megválasztását. Ezek hozták már 1832-ben mint Borsodmegye követét az országgyűlés alsó táblájához s mennyire birta itt a Rendek, az ország min-

den részéből összesereglett követek bizalmát, tanusítja az, hogy a kerületi jegyzői tollal azóta mindig Palóczy tiszteltetett meg. Neve már csak azért is örökké fenn fog maradni a magyar történet évkönyveiben, mert — a mit Palóczy mindig büszke örömmel szokott emlegetni — ő volt az első, ki a magyarnak magyar törvényeket szerkesztett (előtte ugyanis mindig diák nyelven készültek a magyar törvények).

De nemcsak mint az ország fáradhatlan szorgalmu jegyzője, hanem mint publicista és szónok is hervadhatlan babérokat gyűjtött. A hosszas országgyűlési gyakorlat a legsajátságosabb szónoki egyéniséget fejtették ki benne. Mindenki figyelemmel fordult oda, midőn föl-emelkedett székéből a kedélyes öreg, a vastag, zömök alak, ősz hajával és nyirett bajuszával, kinek egész külsején pongyolaság, igénytelenség ömlött el. Öltözete mindig el volt maradva a divattól; széles mellén rendszeren egy gombra akasztva függött sétatobotja, — tisztos ódon alak volt ő, kiből azonban, csodálatos ellentétben, a szabadelvűség legujabb tanai foglaltak helyet. Az országgyűlési közönség rendszeren a „kerekefejű puritán“ név alatt ismeré Palóczyt, s ez elnevezést annak köszönheté, mert szónoklatának legsajátabb mezeje a vallási sérelmek termékeny tere volt, melyen ő, eredeti szeszélyes modorában, éveken át küzdött hitfeleinek jogai mellett. Roppant jártassággal birt a világ- és hazai történetben, a magyar Corpus Jurisban s a Bibliában s itt rendkívüli emlékezőtehetségének igen nagy hasznát vette. Valóságos élő adattár volt; majdnem minden napra volt egy adta az

PALÓCZY LÁSZLÓ.

ország multjából vagy a világtörténelemből, s mikor e vagy ama nevezetes tárgy felett tanácskoztak, rendesen elmondá, ha valami hasonló történt a megfelelő napon. Idézései nemcsak elmések és mulattatók voltak, hanem igen gyakran oktatók is, sőt volt sok oly eset, a midőn az ünnepies komolyság sem hiányzott beszédéből, de rendesen a fesztelenség s kedélyes otthoniasság tevé azokat oly sajátosakká, kedvesekké, kapósakká. Midőn pedig közlakomáknál, politikai ebédeknel kellett áldomást inni, Palóczy nál szivesebben látott és hallott vendég alig vala; előadásaiban a természetes könnyűség mindenkor a népies költészet némi zamatával párosult. Országgyűlési szónoklatára vonatkozólag írja róla Csengery: „Klauzál panasza, Beöthy pathosza s humora, Szemere művészien szép s ünnepies ékesszólása s Bezerédj elragadó lelkesedése után a hallgató lelkének némi pihenésül szolgált Palóczy legyszerű, kedélyes, laz és mégis egybefüggő, mesterkéletlen és még sem alaktalan, nem mély, de azért tanulságos beszéde.“

1848-ban Palóczy a pesti nemzeti gyűlés tagja s a kegyelmi szék elnöke volt; később vizsgálati fogságba került, honnan azonban megkegyelmeztetés útján nemsokára kiszabadult.

Azóta félrevonulva szülővárosába, nézte a szomorú idők lefolyását. Mint annyi sok jelesünkről, a hír ő róla sem szólott, míg a tavai ótai protestáns gyűléseken az ő régi kedélyes szavaival is találkoztunk ismét. Mult héten, okt. 14-én, tölté be az agg bajnok 77-ik évét, s ez alkalmat miskolci polgártársai egy meghatóan szép ünnepély rendezésére használták fel, melynek részleteit a Pesti Napló miskolci tudósítója a következőkben adja elő:

„Emlékezetreméltó megtiszteltetésnek valánk tanui e napokban. Régi alkotmányos életünk egyik nagyérdemű és országszerte tisztelt nevezetora *Palóczy László*, közhasznú életének 77. évét tölté be f. é. okt. 14-én. Örömmel ragadták meg az alkalmat mindazok, kiknek e körülmény véletlenül tudomásukra jutott, hogy kifejezék szerencsekívánataikat az oly egyetemesen óhajtott magyar alkotmányos élet ősz képviselője iránt. — A tisztelgő látogatás eszméje majd minden fölhívás nélkül, — úgy szólván — önmagától született s a nemzeti kaszinó teremében gyülekeztek össze dél-élelőtti 11 órára, kik eme kegyeletes polgári ünnepélyről értesülhettek. Mert hiszen, csak egy idejekorán kimondott szóba kerül, hogy részesévé legyen ez ünnepélynek az egész város, sőt az egész megye színe, java.

Mintegy 80-an indulánk a nemzeti kaszinó igazgatójának vezérletében s rövid utunkban is számosan csatlakoztanak hozzánk, kik örömet siettek érdemes polgártársunk tiszteletére. Csakhamar elértük közel szállását. Legtérésb szobájában fogadott bennünket azon nyugodt, derült arccal, melyről a római által oly helyesen jellemzett „viridis senectus“ *virító aggság* színe mosolygott.

Koszorut képezett körülte szerető honfitársainak tisztelgő köre s miután a nemzeti kaszinó igazgatója egy pár rövid szóban kifejezé, hogy e gyülekezet, szerencsekívánatait átadni jelent meg e napon, mint születése örvendetes napján, Lévy József következőleg tolmácsolá a közönség érzelmeit:

„Érdemekben megöszült hazafi!

„A legmélyebb tisztelet, hála és öröm érzései vezéreltek bennünket e pillanatban csendes hajlékomba. Hálánk s tiszteletünk adóját hoztuk meg a szeplőtlen fényvel ragyogó polgárerénynek, mely fürteid haváról felénk tündökölt. Szívbeli örömünk leplezetlen nyilvánítását hoztuk meg a fölött, hogy az isteni bölcs gondviselés tetszéséből, e mai nappal ismét egy nevezetes szakára jutottál hosszúra terjedt pályafutásodnak. — Hetvenhét év! egész tengerre a sebesen rohanó időnek, melynek partját csak szerencsés választottak érhetik el, ennyi való érdem s ily igaz dicsőség koszorúval.

„Távol van tőlem a hízog magasztalás, sőt a szónoki ékességek virágait sem keresem, midőn önkényt s majdnem véletlenül egybesereglett polgártársaim üdvözlét tolmácsolom előtted. Azonban nem mondok-e tiszta igazságot, ha azt állítom, hogy midőn e pillanatban magasan tisztelt s tisztelve szeretet személyiségedet ily ragaszkodás és hódolattal övedezük, egyszersmind hazáért égő szeretetünknek s alkotmányos szabadságunk erős óhajlásának kívánjuk némi jelét adni? Igenis, mert a te hosszú életed fátyla imádott magyar hazánk oltárin lobogott el; ifjúságod lángja, férfikorod ereje s hanyatlott éveid bölcsesége, az ősi szabad intézményeinek örvendő nemzet javára volt szentelve s magad vagy előttünk a honfiai erények ábrázolata. — A szélvész, melyek gyakran csapdostak a polgári élet hullámzásai között, le nem dönthették, sőt gyarapították erődet. A földi mulandó fény, hatalom és jólét csábító tündérei, melyek bübajos hangon zengedeztek csónakod körül, pillanatra sem tántoríthatták el a nemes szívedet s csüggedetlenül haladtál választott csillagaid — a virtus és tiszta honszeretet fénye után.

„És most, ha körültekintünk e bús haza térein, már-már, mint Ossian borongó ködalakjai tündeznek föl előttünk ama régi *nagyok és hívek*, kik

halhatlan betűkkel jegyezték nevüket martirdicsőségünk évkönyveibe. — Sóbajtva nézünk a sötét jelenből a derengő multakra s aggodalommal a kétes jövő sivatag vidékire. Ime eltörtének az oszlopok és a remekmű szentegyház boltívei egybeomladoztak. — Te, mint egy épen maradt szobor, állasz még előttünk a romok közt s a zaklatott szív szent hitével pillantunk rád, elmúlt jobb idők harcosára, kinek míg ősz fürteid békezáslóként nyugalomra intenek, ifju tüzü lelked vivni, remélni tanít.

„Fogadd, kérünk, szívesen e: előttünk örvendetes napon, legjobb kívánságaink kifejezését, melyeknek tolmácsolásába bizonynyal az egész hallgató haza rokonérzései vegyülnek. Koronázza az ég tartós vidámsággal nyugodt öregségedet; toldjon napjaidhoz napokat, éveidhez éveket. — A történet muzsája, mely kitűnő kegygyel csókolta meg a te homlokodat, nem fog elfeledkezni bokros érdemeidről s neveddel fog suttogni a szellő, hosszú idők során keresztül, szép Avashegyünk akáczombjai között. Maradj még sokáig példaképe előttünk a hazafiai erényeknek s mint az öreg Simeon csak akkor kérte elbocsáttatását az Uról, midőn megpillanthatá azt, ki rég megígértetett, lássák meg szemeid ama napot:

Mit minden óhaj, s titkon esdve kér,
Mit a megtört szív immár hinni fél,
Midőn dicsőbb életre kél a holt,
Ki egy rideg kor tetszhalottja volt!

„Bennünket pedig, kik szeretet és büszkeség érzetével szemlélünk közöttünk, tarts még továbbra is nagybecsű kedvezéseidben. — Az Isten, a magyarok Istene éltesen sokáig!”

Ezen üdvözlőbeszédre, melyet a tisztelgők sorainak háromszoros *éljen* kiáltása követett, szembeötünő meghatottsággal válaszolt az érdemes aggastyán. — Válaszát szőhúséggel följegyezni nincs módunkban, — emlékezetünk szerint körülbelül következő tartalma és menete volt annak:

„Kedves barátim! Több századdal ezelőtt, a szép Olaszország egyik tartományában, a hol most a háboru ügyi dörögnek, az ugynevezett Montecasino hegyén egy mulató-házat építettek maguknak a kegyes barátok, melyet a kényelem minden eszközeivel körülvettek, hogy ott élhessenek kedvteléseiknek. — A mi kaszinóink, mint sok egyéb közhasznú intézeteink, a csak nem rég dicsőített gróf Széchenyi Istvánnak köszönik keletkezésüket. Miskolcz, ha jól emlékezem, harmadik volt a hazában, mely kebelében ily kaszinóegyesületet alkotott. Én a miskolci kaszinónak azóta folyvást tagja vagyok s tagja lenni életem végeig soha meg nem szünök. Ott találtam és találok én föl legkedvesebb örömeimet s szórakozásomat a ti barátságos társaságokban s tinek köszönöm elhanyagolt életkorom vidámságának legnagyobb részét. Nektik köszönöm legközelebb im ezen szép megemlékezést is, melylyel irántam viseltető barátságoknak és rokonérzéseiteknek újabb tanubizonyosságát adtatok. — Többre becülöm én ezt a világ legfényesebb rendezimereinél és jeleinél, mert azokat meghidegült mellünkről leszedik majd a koporsónál, de az érettünk dobogó szívek szeretetét sirunkba is elviszszük magunkkal. Fogadjátok köszönetemet jószágokért; Isten áldjon meg mindnyájatokat s áldja meg veletek együtt édes magyar hazánkat!”

Az utóbbi szavaknál könyek ragyogtak az ősz szónok pilláin s mindnyájan elérzékenyülve hangoztattuk beszéde végeztével *bucsuéljeneinket*. — Ez általános tisztelgés után még számosan jövének egyenkint és kisebb csoportokban az érdemes agg honfi üdvözlétére. Estéli 8 óra tájban pedig a helybeli jeles dalárda tisztelgett nála néhány szép dal elzengésével, melyet a dalárda elnöke gr. Cs. rövid üdvözlő beszéddel vezetett vala be.

Az utódok halás megemlékezése legszebb jutalma azoknak, kik a közjó előmozdítása körül önmegtágadással s fölt nélküli becsülettel fáradoztak. S napjainkban kétszeres örömmel és buzgósággal kell mutatnunk amaz ősz fejekre, melyeken hazánk elmúlt jobb idejéből el nem hervadtak még a koszoruk.“

Bariska.

(Románca.)

Csöndes, borongó nyári éjjel . . .
Vándorol a virágok illata.
Némán villámlik néha széjjel . . .
Setét a „kis juhászné“ ablaka.

Az eb vonit a ház szögében;
Az esztrengán szól a halálmadar.
Künn a kapufél küszöbében
Sohajterhes szellő bolyongva jár.

Ott benn a kis juhászné reszket
A szerelem s remegés karjain . . .
Az esztrengánál a juhász setteg,
Gyötrő gyanuval mély vonásain.

A kapufőlfő küszöbébe!
— Sohajtó szélkint elhagyott romon —
Vár a bojtárra, kedvesére,
Bariska, a juhászlány, szomorun.

Kiront a villám, a menny dördül;
Indul a juhász, hosszú fürtje reng . . .
Felkél Bariska a küszöbül
S édes apjával épen szembe ment . . .

Betör a juhász kis házába;
Utána lánya öntudatlanul . . .
A bojtár, kit Bariska vára,
Feleségéhez ép akkor borul . . .

Felbóg a szélvész . . . szétvillámlik . . .
A juhász kése villámfénybe fut . . .
Bariska a vérző hulláknál
Örülten kaczag . . . köny nélkül zokog.

Tóth Endre.

Az utolsó kardcsapás.

Történeti beszély, írta PAPP MIKLÓS.

(Vége.)

III.

Az urak örvendtek nagyon ennek az esetnek. Legalább a király látni fogja — gondolák magukban — hogy milyen embernek osztogatja oda az ezüstkardot, az aransarkantyut.

Ujlaki ment egyenesen a királyhoz, hirül vinni a dolgot.

„A felséged aransarkantyus vitéze, mondhatom, hogy jól forgatja az ezüstkardot!”

„Na, azon ugyan örvendek — szólt a király, semmi roszt nem sejtve — „a multkor egykicsit elszólta magát, de nem neheztem reá, jól viselte magát Ferhát ellen, ki annyi teméntelen sok bajt okozott nekem. Talán ismét valami basaföt hozott Bárdi?” — kérde Lajos király.

„Azt ugyan nem hozott, hanem nyilván az én hadnagyom fejét nézte annak, mert épen tegnapelőtt hallám, hogy Kalocsán minden igaz ok nélkül megtámadta s az egész népség jelenlétében megölte.”

„A kegyelmed hadnagyát?”

„Igen, felséges uram, az enyémet, Bosnyák Tamást, ki bizonyára volt olyan vitéz, mint ő.”

„De valami okának csak kellett lenni?”

„Semmi, épen semmi! A parasztot elbizakodtá tevő felséged nagylelkűsége, azért adták, azt gondolja, azt a kardot a kezébe, hogy büntetlenül kénye kedve szerint öldösheti sorba jó bátor vitézeinket.”

„Ki mondja azt, hogy büntetlenül?” — kérde ingerülten a király — „példásan bünhődjék e tetteért, én csak kardot adtam neki, de nem jogot is, hogy avval ölhessen, visszaéljen jószágunkkal.”

Ujlaki jónak látta még egy kevés olajat önteni a tűzre.

„Neje, gyermekei maradtak hadnagyomnak árván, — de ez még mind semmi — lenne, ha már itt-ott nem hallaná zugolódnai az ember a főnemességet, kik meghallották ez esetet, sőt néhányan tanui is valának.”

A felingerelt király rögtön parancsot adott, hogy készítsék el a halálos ítéletet.

„Nem szükség már, felséges uram, előre meg valék győződve, hogy igazságos királyunk a büntetést a bűn nagyságához szabandja, azért én elkészítettem előre az ítéletet, itt van a zsebében, csak alá kell írni.”

„Annál jobb.”

A következő perczben alá volt írva az ítélet, mely a legjobb vitéz életébe kerülend.

Tomorinak rögtön elküldték azt, azon szigorú parancsossal, hogy tüstént kerestesse fel Bárdi Istvánt, s egyuttal vétesse is fejét ott, a hol megkapja.

Tomori — ámbár nagyon sajnálta — a király parancsára kihirdetetté az országban, hogy Bárdit fogják el, s ne merjen senki menedékhelyet adni neki, mert a kiról ezt megtudják, a Bárdiéhoz hasonló büntetés vár reá.

A török elleni hadjáratban edzett férfi hallván, hogy a király még csak annyira sem méltatja hűségét, hogy előbb kihallgassa őt; hanem mint valami gonosztevő rablót, törvény nélkül rendeli megöletni, elbusult, elkeseredett.

Néhány nap mulva visszatértek a Bárdi keresésére kirendelt emberek, jelentve a fővezérnek, hogy nem lelik sehol, úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

E pillanatban élénk zaj hallatszik a terem ajtaja előtt, melyet Tomori nem is látszott észrevenni, annyira el volt merülve gondolataiba.

„Más irányban kell kerestetnem a szerencsétlent”

Alig végzé e szavait, midőn a terem ajtaja kétfelé nyílt, s mindnyájoknak meglepetésére az üldözött Bárdi István lépett be azon

„Nem kell hogy keressenek többet már, eljöttem én magam, Bárdi nem félt a haláltól soha, most sem félek, mert elhoztam magam fejemet, hogy annál könnyebben levághassák, hogy mentől előbb keresztül essem a gyalázon”

Csak egyre kérte a fővezért, tenné meg érette azt a nagy sziveséget, hogy avval a karddal vétesse le a fejét, melylyel néhány nappal ezelőtt az országnagyok jelenlétében ajándékozta meg őt a király.

Tomori teljesíté kérelmét.

Még azon nap fejét vették Bárdi Istvánnak, az ő saját ezüst hüvelyű kardjával

Ez volt az első és utolsó csapás, mit azzal a karddal tettek.

Régen, régen történtek ezek a furcsa dolgok: Ma megajándékozták az embert egy szép karddal, hogy holnap aztán leithessék vele a fejét

Vázlatok Olaszországból.

Róma és Nápoly.

(Folytatás és vége.)

A Nápolyba vezető országúton, már Capuanál kezdve, a legélénkebb forgalom mutatkozik. Vetturinek (bérkocsisok) nehéz terheikkel, könnyű kocsik katonatisztekkel, kabriók mindenféle tarka-barka rongyos csöcselékkel, szerzetesek, mezitlábosan kis szamarakon ülve — váltakoznak itt a nápolyi „fiakerokkal.” — A capuai fensikről eltekintve, látjuk a mélységben a hasonlíthatatlan Nápolyt fenséges tengeröblével, melynek bejáratánál az ünnepektől Ischia és Capri szigetek, mint kis óriás oszlop tűnnek elő. A várostól délre magaslik egy szépalaku elszigetelt hegy, melynek csúcán tejfehérségű füstfelhők lengenek, e hegyben az idegen a Vezuvot látja maga előtt.

Nem untatjuk az olvasót a piacok, utcák s nevezetesebb épületek leírásával, annyival inkább nem, mert e tekintetben Nápoly a többi olasz városokhoz képest szegény, — hanem mindjárt vegyülünk be az érdekes népség tarka tömegébe.

A kocsik zörgése és recsegése, és Nápolynak 400,000, többnyire az utcán élő népének futkosása, élénksége. — különösen az 1/2 mérföldnyi hosszú pompás Toledo-utcában — valóban kábitó, azonban azon rendkívüli látványt nyújtja, melyet Európában csak kevés helyen láthatni. — Képzéljük csak, hogy itt a napnak minden részében több mint ötvenezer ember legalább ötszáz különböző járműveken fordul meg a nevezett utcában! Gyalogjárók, talyigások, kocsisok és öszvérhajcsárok nyüzsögnek kiabálva, káromkodva és énekelve keresztül-kasul; és ezen — az idegenre nézve ijesztőleg ható — tolongás közt minden előző, a mi csak szabad ég alatt történhetik. Nemesek szabók, csizmadiák s más kézművesek üzik itt mesterségüket, még az írnek asztala is künn van az utcán, hogy neki — iráshoz nem értő megbízottai, titkaikat fülébe sughassák. Egész sereg genre-kép fejlődik itt ki a szemlélő előtt. Egy kolduló-barát kőoszlopról prédikál és alamizsnát gyűjt; szemfényvesztők ügyességeket mutogatják; egy vén asszony bűnbánó zsolnárt énekel; egy kuruzsló gyógyszerit magasztalja; sütnék, főznek, pörkölnék, vesznek és eladnak, gyermekeket etetnek és tisztogatnak. Itt egy ember Ariosto verseit olvassa élénk tagjáratatás s arcjáték közt; ott szerzetes könyörög egy granért, hogy misét szolgálhasson a tisztító tűzben szenvedő lelkek üdvö-ségéért; és míg itt egy Mária-szobor alatt abruzsoi földműves zsebsipjából ábrándos dallamokat csal ki; mellette szicíliai leánykák táncolnak a vad Tarantella módjára. — Hirtelen elhallgat a vad kiabálás és lárma, minden mozdulatlan. Kis csengetyű hangja hallatszik, és egy pap halad a füstölő edényt löbbáló ministranssal együtt keresztül a térdeplő tömegen, hogy egy betegnek az utolsó utravalót kiszolgáltassa. — Alig távozott el azonban, ismét minden lárma, futkosás, veszekedés, mintegy varázsütésre kezdetét veszi.

Kifáradva ezen zürzavarban, Santa-Lucia (egy széles, a tenger hosszában elnyúló, egyik oldalán templomokkal megrakott) utca felé megyünk; de itt sem sokkal kisebb a zaj és tolongás, melyet az elutazó és megérkező tengerészek és halászok és a kénforrást látogatók okoznak. — 8—12 éves rongyos leánykák tolakodnak az idegen körül vizes poharaikkal, nápolyi legyekhez méltó erőszakoskodással. — Legnagyobb része az itt munkálódó vagy henyélve tétlenül heverő népségnek, a lazzaronik elhírhedt osztályába tartozik. Ezen megalázó elnevezés a spanyoloktól származik és egy nápolyitól sem használtatik.

Ezek életök legnagyobb részét az utcán töltik. E féktelen népnek élénksége, s azon nemzeti sajáttság, mely rajtuk oly élesen kinyomva van, kötik le először is az idegenek figyelmét.

A lazzaronik többnyire sajkások és halászok, a többiek, mint p. o. a peseivendolók (hal-árások) halat, kagylókat, étkeket hordanak körül, miket ők fáradni nem tudó szájjal tudnak ajánlani.

A lazzaronik egy töredékét teszik a szögletállók vagy teherhordók (fachini).

A halászok és tengerészek nem nagy, de nyulánk, jó természetű emberek; kezeik és lábaik kicsinyek. A nem épen szép, de jellemző arc barna mint egy mulatté. Néhány rőf vászon szolgál hétköznapi öltözékül a nápolyi halásznak, mely csak ingből és egy neméből a fürdő-nadrágnak áll, minthogy a hálózásnál és horogzásnál gyakran térdén felül is a vízben gázolnak. Fejüket vöröses vagy barna gömbölyű phrygiai sapka takarja, mely a legregibb időktől fogva a földközi tengeren minden hajónál közönséges divatban volt. Szájukban kicsiny, veres agyagból készült pipa van. Nyakukon u. n. Pazinenzát (egy négyszögletű amulet) vagy medaille-t viselnek, valamely szent képpel. A csónak elő részében mindamelllett minden halásznak van bizonyos pogyásza, melyben egy mellény, dolmány, hosszú nadrág, gyakran még nyaktendő is találatik, avégből, hogy a városban illendően jelenhesék meg. A skarlát-veres mellény ezüst vagy megaranyozott gombokkal, a

barna dolmány bársonyfoltokkal és veres zsinórzattal — városi kinézést adnak neki.

A hajósok komor — de kedélyes csufolódásra hajlandó nép, míg a pe-seivendoli-k veszekedésük és tolvajságukról híresek.

A fachini-k majd mindig magukkal hordozzák a gesztenyevesszőből font 3 láb hosszú és 2 láb széles sportellát (kézi kosár), melyben sokszor a legnagyobb terhet bámulatos türelemmel hordozzák körül a városban, vagy tétlenül töltik el a napot az utcaszögleteken, a midőn a sportella majd szék, majd asztal s legtöbbször vankosul szolgál nekik. Azt állítják, hogy a lazzaronik száma körülbelül 40 ezerre rug.

A szelid és egészséges éghajlat, a földnek termékenysége a nápolyiakat kéjvadászokká és munkakerülőkké teszi. Egy jó ebéd náluk mindennél többet ér. Karácson, husvét-, Mártonnap és a karnevalkor nagy pazarlást visznek véghez. A részegítő, kábító gyönyöröket legjobban kedvelik. A nápolyi könnyen haragra gyulad, de könnyen is kiengesztelődik; nyílt, szíves, s hazáját — melyet nagyon ritkán hagy el — igen szereti. A jelbeszéd annyira ki van művelve köztük, mennyire sehol másutt, s ennek tanulmányozása a gondolkodó idegennek élvezetes mulatságot nyújt.

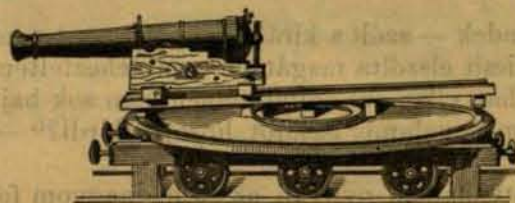
A férfiak Nápolyban szebbek, mint a nők, mely utóbbiak az alsóbb ranguaknál meglehetősen hanyagul öltöznek; közönségesen csak egy kendőt, mint egyedüli díszöltönydarabot viselnek fejükön. Átalában a nápolyi utcákon több szeny és nyomor látható, mint egyéb nagy városokban. Koldusok és tolvajok nagy számmal találkoznak. — Egy német, maroknyi pénzt dobván a csöcselék közé — életveszélyben forgott, s csakis a katonaság

A gyeplőt, melyet sokkal kevesebbszer használ, mint az ostort, egy szegbe akasztja, és így halad zörögve tovább, míg nem a gebe — mi igen gyakran megtörténik — elesik, és hölgyek, barátok, és lazzaronik porköponyegbe burkolva egy halomra dőlnek. Az idegen élvezettel nézi az ily látványosságot, de őrizkedik a kínálkozó helyzetnek előnyeit a maga hasznára fordítani.

Kiss Elek.

Tengerparti mozgó ágyutelep.

Angolországban, a hol most mindenki a tengerpart erősítésével, s a csatornán tuli szomszéd netaláni megtámadása elleni védelemmel foglalkozik,

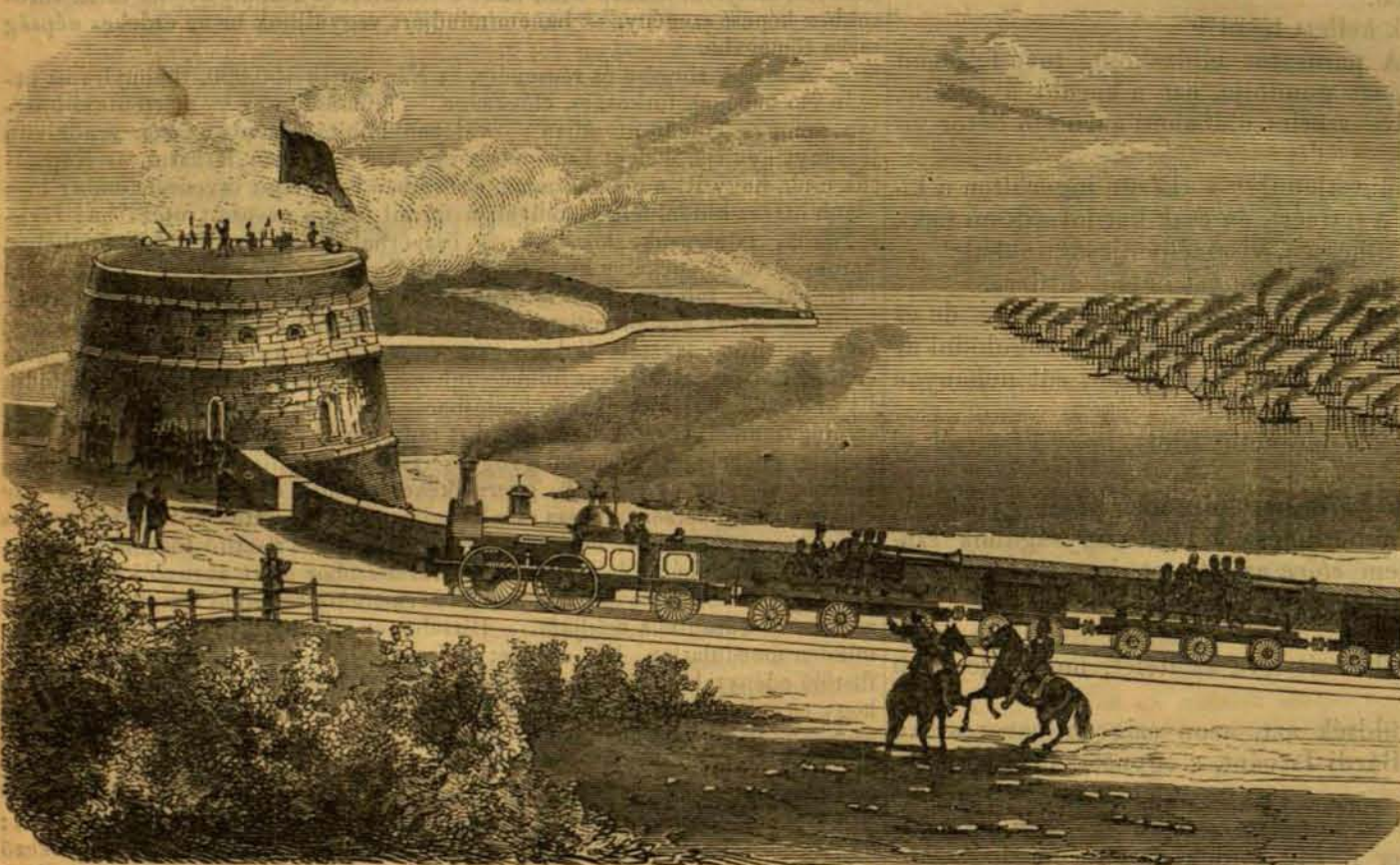
Mozgó ágyú.

— legújabbán *White John* hajóépítész, a tengerpart védelmezésére egy új rendszert ajánlott, mely sok tekintetben igen jelesnek tartatik. Szerinte a tengerpart hosszában, az egész sziget körül vasut volna építendő, a melyen a gőzgép ágyutegeket vonna. Ez ágyuk talapzata (Laffette): forgó csavarra volna alkalmazva, a vasut maga, helylyel-közzel alkalmas pontokon kőfállal s földhányásokkal volna bekerítve s így védve. E nevezett erősségi

építmények, különösen oly pontokon, melyek a védelemre kitünőleg, alkalmasak, sánczokul fognának használtatni, — de azon esetre is, ha a vasut nem volna besánczolva, s a tüzéség nem volna fedve, *White* úgy hiszi, hogy a vasutról ágyutüz a tengerpart védelmére elégséges. — A vasutat, mely béke idején a közönséges forgalomnak volna átadva, részvényes társulat által véli felépíteni.

A szükséges személyzetet ez ágyutelepekhez az illető grófságok, megyék adnák.

Első pillanatra ezen terv igen czélszerűnek, és szellemdusnak tetszik. — Közelebbről tekintve, sok kétség támad annak czélszerűsége iránt. Mindenek előtt nem volna tanácsos, e vasutat a tengerpart szélére építeni, mert ezáltal az ellenséges hajók tüzésének szerfelett ki volna téve. — Az ellenséges hajóraj egész kényelemmel foglalhat kedvező állást, egész biztossággal mérhetné meg a távolságot, s csak a moz-

Tengerparti mozgó ágyutelep (White terve szerint).

közbejöttével menekült meg a veszedelemből. Egy angol pedig megfogván a tolvajt, midőn ez barátjának kendőjét akará zsebéből kicsempészni, a tolvajnak egy czimborája által leszuratott.

Az utcákon ezen csöcseléknepen kívül majdnem egyedül csak szerzeteseket, katonákat és idegeneket láthatni. Előkelőbb hölgyeket csaknem sohasem láthatni gyalog az utcákon.

Sajátságos élvezet itt a tömérdek kocsit látni, melyek az utcákon keresztül-kasul nyargalnak, vagy tömegesen a piaczkokon vesztegelnek. A bakon közönségesen rongyos gyerkőcz ül, a háta mögötti még rongyosabb ficzkó az inas, egy lazzaroni, ki a be- és kilépő idegentől egyszer-mászor egy grant kap, és ezért a kocsit szolgálni köteles. E kocsik az idegent mindenüvé követik, s mindenféleképen ajánlják szolgálatukat még akkor is, midőn már az ember más kocsiba ült. Sajátságos neme a járműveknek divatozik itt: az antik, elenyészni maig sem tudó *Corricolo*, mely többnyire a Portici felé vivő uton jár, vagy a Carmin-on utasokra várakozik. A sovány gebének, mely eléje van fogva, minden oldalbordája megazamlálható, s nyugvó állapotában a lélekzésen kívül semmi életjelt nem ad, de ha futásnak ered, csudálatraméltó gyorsasággal halad a sokszor fölöslegesen megterhelt járművel.

Uglátszik, a *Corricolo* Nápolynak jellemző járműve. Két személy számára van rajta ülőhely, ámbár többnyire 3-an is szorokonknak belé, kik többnyire papok és hölgyek. Hátuk megett a kinyuló deszkán 5—6 lazzaroni vagy katoná foglal helyet. Utoljára a kocsis lép fel, és ha már nincs több egyén számára hely: reául a rudra s ott hintálja magát nagy kényelmesen.

dony érkezését kellene bevárnia, hogy azt összelőhesse. Igaz, hogy kőfalat ajánl a feltaláló, melynek, hogy az ellenséges hajók a legrövidebb idő alatt ne rontsák le, igen szélesnek s erősnek kellene lenni, — de különben a kőfal sem adna védelmet, az ellenség verticális lövései ellen.

A tengerpart azonfelül nem egyenes vonalban terjed, sőt inkább sok görbülése van, mi az ellenséges hajókra nézve igen kedvező, mert ezáltal a vasutat hosszában (enfilée) vehetnék célba, s nemcsak az ágyutelepet, de magát a vasutat is összerombolnák.

Még az is hozzájárul, hogy maga az ágyuteleg rontaná a vasutat. — Az ágyuk a waggonokon lévén, az elsütés után következő visszalökés, nemcsak a waggont rázná meg, de a sineket is megingatná, s így valószínű, hogy szakadatlan erős ágyuzás, nemcsak az ágyunak a waggonon ágyazatát (Bettung), de a sineket is elrontaná.

De a vasut építése is sok akadálylyal járna. A tengerpart, különösen kikötők s kiszálló helyek körül, tekervényes görbülésekben terjed, s ennél fogva a tengerpartján épült vasut, szerfelett sok görbülésből állna.

A tengerpart távolsága a tenger tükértől sem egyenlő, egyik helyen igen magas, másutt meg igen mély s így a vasutat, rövid távolságra is, nagy emelkedéssel kellene építeni.

Végre pedig a dagály erős hullámozása, — a milyen különösen az északi tengerben, — a földféhányásokat s a kőfalakat csakhamar elpusztítaná.

SZÉCHENYI EMLÉKEZETE.

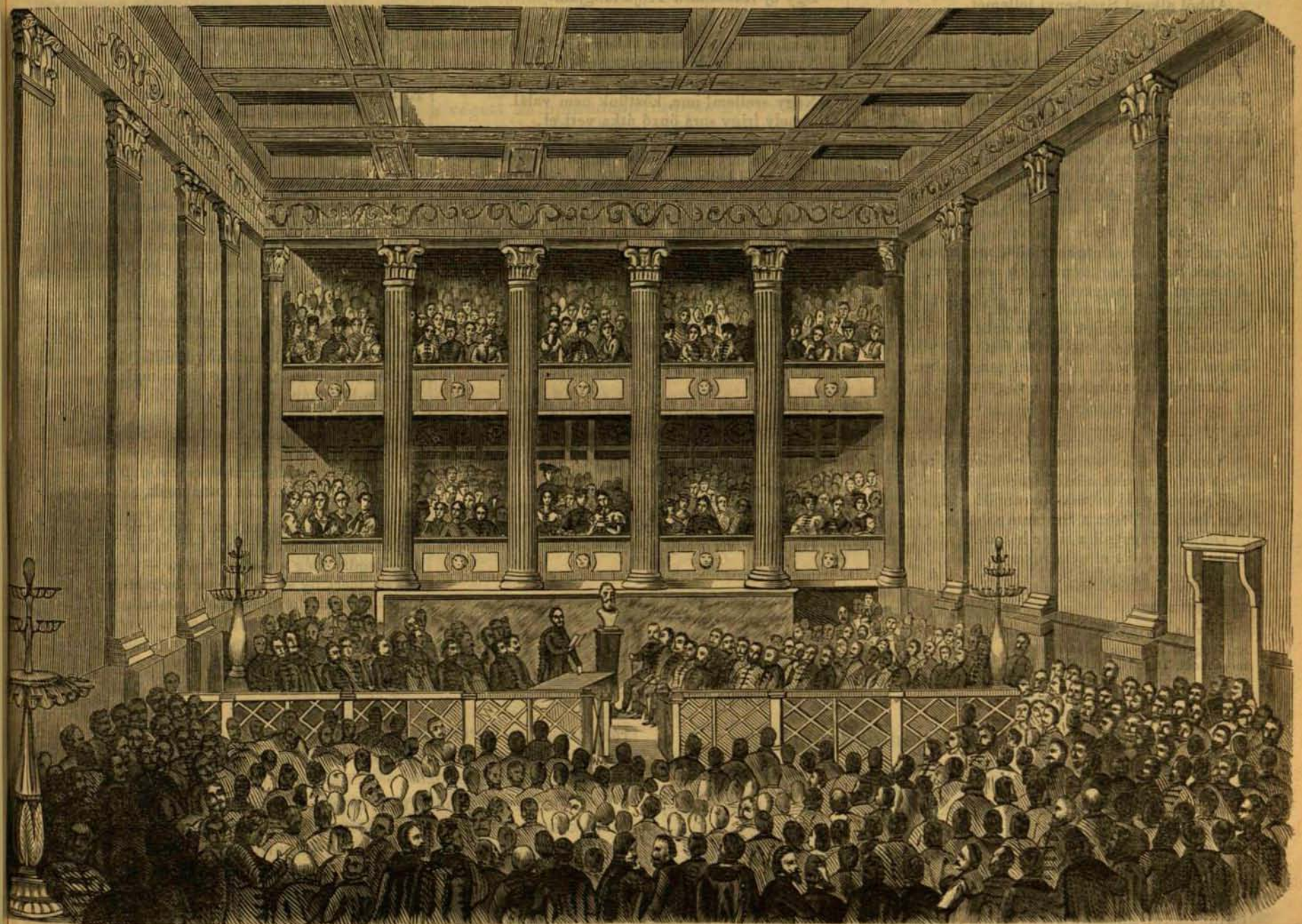
ARANY JÁNOS-tól.

(Előadatott a magyar Akademia Széchenyi-ünnepélyén október 13-kán.)

Egy szó nyilallott a hazán keresztül,
Egy röpke szóban annyi fájdalom;
Éreztük, a mint e föld szive rezdül
És átvonaglik róna, völgy, halom.
Az első hír, midőn a szót kimondta,
Önön vízhangjától megdöbbene;
Az első rémület kétségbe vonta:
Van-e még a magyarnak Istene.

S fölzenge távol a menny boltos alja,
Gyümölcsöző év biztató jele,
Hallott korán megdördülő morajja —
Midőn egyszerre villám sújta le.
„Széchenyi meghalt“ — Oh, mind, mind csalékony:
Te vig tavasznap! ujjongó mezők! . . .
„Széchenyi meghalt“ — S e nagy omladékon:
„Élünk-e hát mi?“ busan kérdezők.

De, mely a népek álmait virasztja,
Elhagyni a szelid ég nem kívánt;
Széchenyt küldé végtelen malasztja
E holttembe érző szív gyanánt,
Hogy lenne életösztön a halónak,
Bénult idegre zsongító hatás,
Reménye a remény nélkül valónak:
Önértet, öntudat, feltámadás.

SZÉCHENYI-ÜNNEPÉLY a nemzeti Muzzeum diszteremében október 13-án.

Emlékezünk: remény ünnepe volt az,
Mely minket a kétségbe buktatott;
Gyászról, halálról, szív-lesujtva szólt az,
Napján az Urnak, ki feltámadott.
Már a természet is, hullván bilincse,
A hosszú, téli fásult dermedés,
Készíté új virágít, hogy behintse
Nagy ünneped, dicső Fölebredés!

Immár az ég — ah, oly hideg korábban! —
Írántunk hő mosolyra engede;
A négy folyó és három bérez hónapban
Kilebbent a tavasz lehellete;
S melynek halálos — úgy tetszék — elasztá,
Életre pezsdült a kór sivatag;
Lassu folyót önérelem dagasztá,
Büszkén rohant le a szilaj patak.

Mert, élni hogyha nem fájulva tengés,
Olcso időnek hasztalan soka;
De vérben, érben a vidám kerengés,
Mely szebb jövőre biztos záloga;
Ha célra küzdvén, nagy, nemes, dicsőre,
Igy összehat kezünk, szívünk, agyunk,
Vezérszó: ildom, a zászlón: előre! —
Ő az, ki által lettünk és vagyunk.

Megrontva bünöd és a régi átok,
Beteg valál, s nem érzéd, oh magyar;
Nép a hazában nem volt már hazátok:
Sirt még hogy adna, állt az ő s ugar.
S mint lepke a fényt elkábulva iszszá,
Ugy lón nekünk a romlás — élvezet;
Egy-két kebel fájt még a multba vissza:
Nem volt remény már, csak emlékezet.

Midőn magát ez nem tudá szeretni,
Ő megszerette pusztuló fáját.
Oh, nemzetem, ha fognád elfeledni:
Hogyan viselte súlyos nyavalyád?
És mennyi harcot küzde önmagával?
Hány izgatott, álmatlan éjjelen?
Mig bátorító Macbeth-jóslatával
Kimondá: „a magyar lesz“ — hogy legyen!

Bizton, ezer bajunk közt, megtalálta
Azt a mi fő, s mindet befoglaló:
„Elvész az én népem, elvész — kiálta —
Mivelhogy tudomány nélkül való.“
S mig kétle a bölcs, hátrált a tevékeny,
Bújt az önérdék, fitymált a negéd:
Ő megjelenve, mint új fény az égen,
Felgyújtá az oltár szövetnekét.

És ég az oltár. Im, körébe gyűltünk,
Szétszórt bolyongók a vész idején.
Már is tüzenél szent lángra hevültünk,
Fénye világol sorsunk ösvenyén.
Oh, rakjuk e tüzet, hogy este nála
Enyhet találjon áldó magzatunk!
Ez lesz a méltó, a valódi hála,
Mit a nagy Jóltevőnek adhatunk.

De hogy' kövesse nyomdokát az ének?
Ne muljon el lant, gyöngye szózatod.
Hazám tudósi, könyvet nagy nevének!
Klió, te készítsd legdicsebb lapod!
Évezredek során mit összejegyzél
Honfi erény magasztos érdemét,
S arany betűkkel ércztáblába metszél:
Abból alkossd Széchenyi jellemét.

Ird azt, ki a pusztán népét vezérli;
Ki kürtöl, és lerogy a régi fal;
Tarquin előtt, ki arcját megcseréli; —
Fülepet ostoroz lángajkival;
Ki győzni Athént cselled is szoritja;
Kit bész csoport elitél, mert igaz;
Ki Róma buktán keblét felhasítja —
Elég . . . a példa fájl: Széchenyi az! *)

Ő szól: s mely szinte már kövé meredten
Csak hátra néze, mint Lóth asszonya,
A nemzet él, a nemzet összeretlen,
Átfut szívé a nemlét iszonya;
Szól újra: és im lélek ül a szemben,
Rózsát az arcra élet színe fest;
Harmadszor is szól: s büszke gerjelemben
Munkálni, hatni, küzdeni vágy a test.

Hitel, Világ és Stádium! ti! három —
Nem kézzel irt könyv, mely bölesel, tanít,
De a lét és nemlét közti határon
Egekbe nyuló hármasszoros piramid!
Ám, hadd üvöltösn a Számum viharja,
Dőljön nyugatról a sivár homok:
A bujdosók előtt el nem takarja,
Melyet ti megjelöltök, a nyomot.

*) Azon historiai egyéniségek, kiket a költő e versszak egyes soraiban érint: Mózes, Józsuá, Brutus, Demosthenes, Themistocles, Aristides, Cáo. — Szerk.

S lön új idő — a régi visszacsökkent —
Reményben gazdag, tettben szapora;
A „kised makk“ merész sudárba szökkent; *)
Ifjú! ez a kor: „Széchenyi kora.“
Nézd ez erőt: hatása mily tömérdek —
De ne imádj: a munka emberé —
Szellem s anyag, honszeretet s önérdék
Mily biztosan lejt a közjó felé.

Maj elborúlni kezdé láthatára:
Kik műve által lettünk magyarok,
Nem ügyelénk többé vezérnyomára,
Mi napba néző szárnyas Ikarok.
Oh, hogy riadt fel intő jós-ajakkal! —
S midőn a harez dúlt, mint vérbész Kain,
Hogy álla tört szívvel, merev hajakkal —
Egy új Kaszandra Trója lángjain!

Hosszú, nehéz, sötét lön akkor éjünk,
Nyugalma egy álarcozott halál;
S midőn a szív feldobban, hogy reméljünk:
Nagy szellem! ime, köztünk nem valál.
Oh, mely irigy sors önző átka vett el,
Hogy ébredésünk hajnalát ne lásd? —
Vagy épen egy utolsó honfitettel
Tagadnod kelle — a feltámadást? . . .

Nem, Üdvezült, nem! . . . fájalmunk hevében
Hamvad ne sértse káromló beszéd:
Oh, nézz egedből és örvendj e népen,
Mely soha így még nem volt a tied!
Leomlunk sirodon szent döbbenéssel,
A sujtó karra félve ismerünk:
De Antéuszként majd ez illetéssel
Küzdelmekhez új erőt nyerünk.

Emléket, oh hazám, mit adsz e sirra?
Hová tekintesz földeden, magyar,
Hol Széchenyi nevét ne lásd megírva
Örök dicőség fény sugarival?
Ha büszke méned edzi habzó pálya,
Ha eszmeváltó díszes körbe gyűlsz,
Ha szárnyakon röpit a gőz dagálya,
Ha tenni, szépre, jóra egyesülsz; —

*) „Minden jelenetek jövőd fényt mutatnak nemzetünknek, minek megjövendölésére semmivel több jósló tulajdon nem kell, mint előre megmondani, hogy a kised makkból, ha meg nem romlott, idővel termő tölgyfa lesz, csak senki el ne gázolja.“ Széchenyi.

Duna, Tisza . . . ez mely prüszögve hordja
Fékét, s szabályhoz törni kénytelen;
Amannak hódol a sziklák csoportja,
S Trajánusz hire újból megjelen;
Az ifju szép Pest, ki bizton ölelve
Nyújt Corvin agg várának hű kezét,
S az édes honi szót selypíti nyelve — —
Széchenyié mind ez emlékezet!

Széchenyi hírét, a lángész csodáit,
Ragyogja minden, távol és közel:
Áldozni még jerünk — ah, oly sokáig
Nem értök — Széchenyi szívéhez el.
Nem láttuk, e szív néha mit palástól
Hordván közöny havát és gúny jegét:
Hogy óvni gyöngye csírát fagyástól
Órizza életosztó melegét.

Értünk hevült, miattunk megszakadt szív,
Te, az enyészett ágyán porladó!
Késő, de tartozott szent hódolat hiv:
Egy nemzedék, im, e hálás adó.
El kelle bukunk — haj, minő tanulmány! —
Meg kelle törnöd — oh, mily áldozat! —
Hogy romjaidra s romjainkra hullván,
Adjunk, Igaz! tenéked igazat.

Szentebb e föld, honunk áldott alapja,
Mióta, nagy szív, benne nyugoszol;
Szentebb a múltak ezredévi lapja,
Mióta, nagy név, hozzá tartozol.
Koszorút elő! . . . morzsoljuk el könyünket:
Az istenülés perczé már ezek!
Borítsa ünneplő myrtusz fejünket:
Reménynyé váljon az emlékezet.

Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múlt;
Hanem lerázván, a mi benne földi,
Egy éltető eszmévé finomúl,
Mely fenmarad s nőttön nő tiszta fénye,
A mint időben, térben távozik;
Melyhez tekint fel az utód erénye:
Óhajt, remél, hisz és imádkozik.

Te sem haltál meg, népem nagy halottja!
Nem mindenestül rejt a czenki sír;
Oszlásodat még a család siratja —
Oh, mert ily sebreg hol van balzsamir? . . .
Mi fölkelünk: a tájdalom vigasztal:
Egy nemzet gyásza nem csak leverő:
Nép, mely dicsőt, magasztost így magasztal,
Van élni abban hit, jog és erő!

A maszlagos redőszírom.

(Datura stramonium.)

Jelen soraimmal egy, hazánkban gyakran és csaknem minden zugában előforduló mérges növényt akarok a szíves olvasóval megismertetni. Talán nem jól választám értekezésem tárgyát, vagy legalább nem szerencsésen, mert mérges növényről akarok szólni, holott tudnom kellene, hogy sok olvasó a czimlap, csaknem mondanám, hangoztatjától indittatik, és csak oly tárgyakról szeret értesülni, melyek mindjárt első láttára nyájas, kedves eszméket költenek benne és kecségtető időtöltést ígérnek. Sok olvasó p. o. ha a czimlapon e felírást látná: *Belladonna*, mi annyit jelent szószerinti értelemben, hogy *szép asszony*, mohón neki kapna az olvasásnak, ellenben, ha magyar nevét hozzá tenném, u. m. *nadrágulya* vagy *mérges cseresznye*, — félretenné a lapot, mert e szó *nadrágulya*, érzékeny idegeire kellemetlen benyomást okoz, a mérgestől pedig épen iszonynyal fordul el gyöngéd kebele.

Kitetszik innen, hogy nem tanácsos, valamely szónak jó vagy rossz hangzatától vezéreltetni magát, mert lám, a redőszíromnak is, mely hazánkban találtatik, megvannak a maga botanikus szépségei, sőt alakja és belső tulajdonai által a legérdekesebb növények közé tartozik. Közbevetőleg legyen szabad fölemlítenem, hogy az alább leírandó növénynek egy faja, a Peruból származó fanemű redőszírom (*D. arborea*) tenyérszerű nagyságu virágai kedvéért, melyek különösen estefelé kimondhatlan kellemetes illatuk, vi-

rágázakban neveltetik. A kit pedig a szépség nem annyira érdek, az kövesse hát a hasznost, mi a maszlagos redőszírom isméréstől nem fog hiányozni.

Ne rettegj tehát, nyájas olvasó, ime bevezetésül a mérges szónak nem szószármazási, hanem értelmi magyarázatát adandom, remélvén, hogy ezáltal, ha nem is varázsolhatlak át barátjává a méregnek, legalább sikerülend arra vinni, hogy a méreg bővebb értelmezésével megbarátkozzál.

Fontolgassuk tehát egy kissé ezen kérdést, hogy mit jelent e szó: méreg? általánosan azon fogalma van a világnak róla, hogy az egy ártalmas anyag, mely akár az állat, akár a növény vagy az ásványországból legyen merítve, minden élő testnek nagy veszedelmet, sőt bizonyos halált okoz. Pedig ezen állítás, ha általánosan nem is hibás, mégis sok kivétellel jár, és sokféle módosítást enged.

Először is nem áll az, hogy minden méreg, minden élő teremtményre veszélyes befolyással lenne. Ugyanis tudva lévő dolog az, hogy a mireny (*arsenicum*), mely oly nagy méregül ismeretes, a ló gyomrának nem árt, sőt tőle étvágya növekszik. — A gölya *phlegmatica* kígyót békát felfal, a nélkül, hogy mérgektől tartana. — A fütej (*euphorbia*) minden állattól került növény, mert benne igen csipős méreg lappang, mindamellett egy igen szép hernyó, melyből a fütej-fonó pille (*bombyx euphorbiae*) válik, kéjteli gyönyörrel táplálkozik véle, sőt az egyedüli eledele, melyet ugyan tőle nem irigylünk. Hasonló példákkal, főleg az állatok alsóbb osztályainál igen gyakran találkozunk, innen is a természet böles

elrendezését megismerve, látván, hogy a rosznak is van barátja, az az olyan, a ki felfalja és megsemmisítésén, vagy legalább illő korlátok közt tartásán működik. — A mérég tehát nem mindenkinek mérég, mert soknak nélkülözhetlen eledel és táplálék.

Másodszor a mérgek csak bizonyos mennyiségben károsítják a behatásukat, mert tudva van, hogy gyógyszerárainkban a legveszedelmesebb mérgekből a legfontosabb gyógyszerek készülnek. Ismét okunk van, a nagy teremtő műveit csodálnunk, ki a mérgekbe, melyek az életet megsemmisítéssel fenyegetik, egyszerűen oly erőt fektetett, mely a veszélyeztetett egészséget, vagy éppen az életet is megmenteni képes.

Harmadszor az emberi test lassan és következetes gyakorlat által némileg hozzá szokhatik a mérgehez, úgy, hogy az oly mennyiségben, melyben másnak ártott volna, hatását elveszti. A történelemből ismeretes Mithridates példája, ki azon aggodalomból, hogy majd egyszer megégetni akarnák, ifjúkorától fogva naponként kevés mennyiségű mérget evett (persze nem tudni, hogy melyik fajtát) és így elérte azt, hogy a mérget meglehetősen nagy adagban elszenvedte. — A mákony (opium) hatalmas mérég, és a keleti népek közt a legnagyobb kény-élvezetekhez tartozik a veleélés. Igaz, hogy végtére elsatnyítja, kiszáritja az embert, úgy hogy az opiofagok halálrémekeként lézengnek, és hogy e végett az opiummal visszaélés törvényileg tilos. — Hasonló előszeretettel kedvelik Indiában a hatsist, mely szintén mérges növényből, cannabis indicából készül; hát a dohány nem mérég, meg a kávé, meg a thea stb. pedig szokás által mégis annyira hozzuk, hogy mindezeket az élet élvezetüül felhasználjuk. Legyen szabad erre nézve egy kis adomát ide iktatni. Egy beteg valamely hosszas (chronicus) nyavalyában szenvedett, és orvosa el akarta tőle a kávé tiltani. Erre a beteg megdöbbenve mondá az orvosnak: uram, a kávé éltem legfőbb élvezeti közé tartozik, én kávé nélkül nem élhetek, inkább meg akarok halni, mint tőle megválni, mert mit ér nekem az élet, ha vele élvezetem nincsen! Persze ily fontos okadatolás után, mit volt tenni az orvosnak, mint hogy betegének továbbra is a kávé megengedte, igyekezőn ellenszerekkel, a mennyire lehetett, annak kártékony hatását mérsékelni.

De most lássuk, hogyan hat a mérég az életművezetre, mi által annak létét veszélyezteti. Erre nézve tudva van, hogy az ásványországból vett mérgek káros hatásukat másképp károsítják, mint azok, melyek a növényekből erednek, valamint ismét különbözők az állatországokból származó mérgek. Itt csak a növénymérgek hatását fogom néhány szóval fölemlíteni, meglehet, hogy más alkalommal az ásvány- és állati mérgeket is szerencsém leendő, a szives olvasóval megismertetni.

A növény-mérgek általánosan és leginkább az idegrendszert, főleg pedig az agyvelőt és hátgerinczet támadják meg. Teszik ezt kétféle uton, t. i.

a) vagy a vérbe vétetnek fel, mi általa történik, hogy elnyelvé, a gyomor és a belekből a felszívó edények általa a vérbe gyűlnek, vagy pedig a külbőrre vagy éppen megsebzett testrészekre alkalmaztatva, a sejtszöveti beszörpölés (imbibitio) által továbbítják, míg a sebesen haladó vérkeringést eléri. Így a vér a mérgek bódító hatásától csakhamar megkocorsosodik és általa közvetve megtámadtatik az idegrendszer. Vagy

b) közvetlenül sújtják az idegeket, midőn a szaglást vagy izlést eszközölő idegvégletek a méreggel érintkezésbe jöven, ezek a felvett ellenséges benyomást villámsebességgel viszik az idegrendszer középpontjához, az agyvelő vagy hátgerinczhez. Példa az elsőre a szömörceének egy fajtája, mely Amerikában találhatik, a másodikkra kéksav.

Akár a megfertőzött vérből vitetik a növénymérég hatása az agyvelőig, akár közvetlenül történjék az, mindenkor a lehangolás, a bénulás jelenségeivel mutatkozik. Mindenekelőtt szédülés, ittas homály fogja el az embert, legyőzhetlen nehézségével a főnek, kábultsággal és álomkórral, melyből, ha czélszerű ellenszerekkel gyorsan fel nem költik a megmérgezettet, többnyire átszenderül az örökkévalóságba. Arcza az ily szerencsétlennek vérveres, később mindinkább sötétebb, egész a kékig, azonkívül duzzadt szemek kidudorodnak és a láta módfelett kitágul. A vérerek, főleg a nyak két oldalán, felduzzadnak, az üterek és a szív hevesen és erősen dobognak, a lélekzés mindinkább lassabbá és horkolóvá válik. Az eszmélet fonák képekkel bibelődik, mindinkább zavartabb lesz és végre eltömpul, az ember érzéketlenségbe vagy tébolyodásba esik.

A most elősorolt bajok kitünően a bántalmazott agyvelőnek kórjelei, melyeket többnyire az ugynevezett bódító növénymérgek szoktak előidézni, például a mákony, csalmatok, nadragulya, redő-szirom, a szesz stb. Vannak azonban olyanok, melyek inkább és kitünően a hátgerinczet és az ebből kimenő idegeket, és pedig nem érzéki, hanem mozgató tevékenységökben támadják meg. Ez által a görcsöknök különböző nemeit, milyenek a rángások, állcsukulás, dermenet, és azután az izmok rögtöni szélhűdését hozzák elő. Eme jelenségek az ebvész, kéksav, a bürök, sisakvirág és a fennemlített szömörce stb. behatásának következményei.

Midőn ekképen megértettük, hogy a növénymérgek különféle utakon jöhetnek az élő testbe is, itt különböző módon károsítják kártékony jelenlétüket, hagyjuk most a növény titkosan rejlő és működő belső részeit, és legellessük szemünk a külső alak szépségein. — Sokan, a kik a m. redősziriomvirágot ismerik, tán elmosolyodnak együgyűséggel, midőn e bűdös és egészen közönséges növényben is valami szépséget akarok találni. Azonban egy kis türelmet kérek. Azért, hogy nagyon is közönséges valami, nem következik, hogy szép ne lehessen; nem ritka szépségű madár-e a tengelicze, mely bármely amerikai vagy indiai madárral, a kolibrit kivéve, a versenyt bátran kiállhatja, és mégis mi oly kevéssé becsüljük gyönyörű vegyületű tollait, és csupán azért, mert a madár nagyon mindennapias, birtoka egy pár garasba kerül, és így minden szegény ember megszerezheti és dicsekedhet vele. Lenne csak a tengelicze Ausztráliának nehezen hozzá férhető tartományából való, lenne ott is csak ritkán és nehezen fogható és így ára magas, mindjárt a világ remekének tartanók. Győzzük le tehát az elfogultságnak e rosz színt köleszőnő nemét és tanuljuk megismerni és megkülönböztetni a szépet mindenhol és mindenkor, akár közönséges legyen az, akár ritka. Ezáltal sok és olcsó élvezetekben részesülendünk, mert nem kellend örömlenket, élvezeteinket a távolban keresnünk vagy abban, a mit sokszor el nem érhetünk soha. Nézzünk lábaink elé, a közelségben is annyi szép és dicső teremtményeivel kínálkozik a pazar természet, hogy nem kell más, csak kezeinket kinyujtanunk, és bőséges zsákmánnyal gazdagulunk.

A maszlagos redősziriom, mint állítják, nem volt mindig honos Magyarországon; azt mondják, hogy a cigányok hozták volna magukkal Keletindióból, azóta persze nagyon is megszerezte magának az indigenatust, elannyira, hogy most rosz és jó földben, köhalmazon, düledéken, utak mellett és főképp faluhelyek körül buján terem, a nélkül, hogy valaki magját elvetné, mert tudni kell, hogy mindig csak magból nő, az az, egy éves mint a fűveszek mondják. E magok, igaz, hogy nagy mennyiségben találhatnak, színre barnás feketék, és vese alakúak, nagyságra megütik a kisebb fajta lencsét, ha ezt vese formára kívájnak képzeled, vagy a bükköny magját, ha azt egy kissé meglapítanád. E magból ered tavaszkor egy orsó forma, több águ fehér gyökér, és egyenesen a földbe furja magát, fölfelé a növény szára egyenesen halad, majd két-két águ részre oszlik, és 2—3 lábnyi magasságra tölemelkedik. Levelei meglehetősen nagyra nőnek, tojásdad alakúak, szélei azonban öblösen ki vannak kanyargatva. Virágai az elágasodások közepén juniustól septemberig néha októberig is mutatkoznak, színre fehérek, formára tölcésesek, igen szépek, különösen ha a bokréta kifejlését észleled, mert míg a tágas, kissé felfújt, öt szegletes és lehulló csészében rejlik, gyönyörűen és takarékosan ránczokba van szedve, lassan-lassan kibúvik a csészéből, öt szegletes és fogas karimáját mindinkább kiterjeszti, míg végre a virág még egyszer oly hosszúra kinyulik a kehelyből, mint a mennyivel alsó, szűkebb részével abban elrejtözve marad, s most pompás taréjjal diszeleg és az ártatlanság színével magára vonja a természetbarát figyelmét. A virág nálunk 4—5 hüvelyknyi nagyságra megnő; hogy egy amerikai rokona, mely a mienket 3—4 szer meghaladja, diszvirágként műveltetik a növényházakban, már feljebb említém.

Az elvirágzás után egy négyszegletesen gömbölyűded tövises tokot látunk, mely jó nagy diónyi nagyságra megnő, 2 rekeszű és 4 nyílású. A mellékelt rajzban (lásd a rajzot 536. lapon) a képzelőtehetség segélyére a virág a) szétbontva, a magrejtő b) pedig közepén átmetszve adatott, hogy az elsőben a termő-részeket, a másodikban a magok el helyheztetését világosabban láthassa az olvasó. — Egyébiránt javasolom mindenkinek, kit ez igénytelen cikk vagy is inkább a szeretetre méltó növényvilág érdekel, menjen ki a szabadba és vegye kezébe a leirt növényt, bontogassa és taglalassa azt a legkisebb részletekig és akkor fogja csak látni, mi

szép, mi élvezetdus szórakozással; kinálja meg őt a botanika, melyet Linnée oly méltan *scientia amabilis*-nak nevezett.

Megismerkedve a m. redősirom külső alakjával, még hátra van most annak külön mérge hatásáról és elenszereiről néhány szót szólni. Ámbár az egész növény mérge, mégis többnyire csak magjával történnek szerencsétlenségek, melyet a gyermekek játsz-

vaszájukba vesznek, összerágnak, sőt el is nyelnek. Az ily gyermek tántorogva jár, szemei villognak, feje ég, arcza piros, mely piros-ság hamar a mellre és az egész testre elterjed, és így egy saját-szerű kúteget ábrázol. Hányási inger, vagy valóságos hányás áll be, mi szerencsés jelenség, mert ezáltal a mérge magvaktól a gyomor megszabadul. Nemsokára félrebeszél a gyermek, dühöng és reszket egész testén. Az első gond arra legyen fordítva, hogy a

mérge magvak kiürítettessenek, mi, ha önkényes hányás nem történt, gyorsan hánytató által eszközendő, mely, ha tüstént kéznél nincsen, a torokba illesztett tollal vagy ujjal pótolható. A főre hindeg viz borogatást kell alkalmazni, vagy szükség esetén a fülek mögé piócákat rakatni. Belsőleg, ha a nyelés lehetséges, savót, vagy boreczettel föleresztett vizet adunk. Legjobb mindenkor, ha a közelben orvos van, ennek segítségét megkeresni, mert veszélyes perczekben a laicus legjobb akaratja és tudománya mellett is kételkedő és határozatlan szokott lenni; úgy is az után-orvoslást mindenestre szakértőre kell bízni.

A maszlagos redősirom, (mely köznéven csudafa, csattantó, pukkanónak is nevezetik) tulságos elszaporodása ellen legegyszerűbb óvószér a növénynek junius és juliusban való kiirtása, minek-előtte az elvirágzás után a mag megérhetett. Azonban bármi kívánatosnak látszassék az ily intézkedés, az örökké csak jámbor ohajtás maradhat, mert ismerni kell az embert, és indolentiáját, úgy vagyunk vele, mint a szorgalmas gyümölcsenyésztő a hernyók pusztításával, míg ő a legnagyobb lelkiismerettel fáit tisztogatja, addig a restebb szomszédtól csak átvándorolnak a kéréten vendégek. Csekély nézetem az, hogy kipusztítani végképen akármely állat- vagy növényfajt nem lehet, az emberi ész és tehetség erre elégtelen és azt az Istenségre kell bízunk, mely már számtalan állat- és növényfajt eltörlesztett a világ színéről, de helyökbe másokat teremtett. Reánk nézve elég, ha valamely kártékony állatot vagy növényt tökéletesen ismerünk és tudjuk, hogy hol és miben rejlik a veszély; tanuljunk tehát, édes olvasó, és iparkodjunk megismerkedni avval, a mi ártalmas, és akkor nem lesz mit tartani tőle.

Dr. Sz.

T Á R H Á Z

Kőpép- és műpala-fedél.

Nem szólunk egészen új dologról. Olvasóink lapunk rövid megemlítése folytán legalább névről ismerni fogják azon új találmányu házfedelet, mely tűz- és vízhatlanságánál fogva eddig legcélzzerűbbnek bizonyult be. Ezt fogjuk itt közelebbről ismertetni. — A régtől szokásos szalma-, zindely- és cserépfedél helyett egy más könnyebb, olcsóbb és tartósabb házfedél-anya-got találni ki, az építészek régtől feladatukul tekintették.

Midőn az érclemezekből álló fedelet tökélyre vitték, a kérdést megoldották vélek tekinthetni; de csakhamar belátták csalódásukat, miután az érclemezek a legjobb melegvezetők lévén, a házat nyáron felette meleggé, a padlást pedig e miatt sok tárgyra nézve használhatanná teszik; tüzesétnél az oltást megnehezítik, mert a lemezek izzóvá válván, nemcsak hozzáférhetlenek, hanem a rájuk fecskendett vizet hirtelen gőzzé, forró gőzzé változtatván, ezáltal a rombolás még inkább elősegítetik. Mindezekon kívül az ércfedelek nagymértékben alá vannak vetve a rozsdásodásnak. A cizinkfedelek lemezei néhány év leteltével, göröcsön nézve, valóságos rosta-alakot öltenek, a rozsa emésztése miatt, a mi tehát a víznek, esőnek inkább átszűrésére, mintsem eltávolítására szolgál.

Pedig az épületek befedése felette fontos kérdés úgy künn a mezőn a földmivelőre, mint benn a városban a paloták tulajdonosára nézve; mert a fedélnek kell óvni magát az épületet s a benn levő lakókat, tárgyakat az időjárás viszontagságai s a tűzvész szerencsétlenségei ellen. A kérdés megoldásának újabb fordulatot adott a *kőpépfedél* és *műpala* alkalmazása.

A kőpéplemezek, midőn Poroszországból először bekerültek, igen tökéletlenek voltak. Az egész abból állt, hogy vastag lemezpapirt mindkétfelől vastagon bekentek kátránnyal, mi által a bizonyos kőnemű merevséget kapván, így azt a házfedélre szegezték; de a nap a kátrányt rövid idő múlva kihuzta s a fedél ott állt haszonvehetlenül.

Sok kísérlet után *Schostal* Lipótnak sikerült végre e kőpéplemezeket valóságos tűz- és vízhatlanokká tenni, azáltal, hogy már a pépbe, melyből a vastag lemezpapirt készítenek, oly vegyi alkatrészeket kever, melyek által a készítenő lemezpapir teljesen eléghetlenné válik. Az ily lemezpapirt ezen fölül még egy saját oldattal átítatja, végre földszurkos kátrányba áztatja, homokkal jól meghinti s ez utólsót mesterséges présekkel erősen benyomatja. Nevezett *Schostal* e kőpéplemezeket bécsi s brünni gyáraiban nagy mennyiségben készíti s a számos megrendelőnek nemcsak a birodalomban, de annak határain túl is egész Szt.-Pétervárig küldözi szét mindinkább nagyobbodó mennyiségben.

Az ily házfedél különösen a következő tulajdonok által ajánlja magát. A tűz ellen teljes biztosságot nyújt; ugyszintén a nedvesség s időjárásai viszontagságok ellen. Sokkal olcsóbb, könnyebb mint az eddigi házfedelek, s e miatt a ház falait sem kellvén oly vastagnak rakni, az egész építést tetemesen olcsóbbá teszi. Továbbá az eddigi házfedeleknél kiválóképp tartósabb, építése akármely évszakban gyorsabb s könnyebb. A kőpépfedél rozsmeglegvezető s teljesen vízhatlan lévén, padlása száraz és hűs, a mit a mostani építésnél nem mindig lehet elmondani. A kijavítás kevésbe kerül, mert csak

annyiból áll, hogy minden ötödik évben a födelet kátránnyal bekenik s erre homokot hintenek. A fedél a szemnek is kellemes látványul szolgál, mert az egészen semmi szöglet, rovátka nincsen s egyetlen lemezből állónak látszik.

Használható a kőpép nemcsak mindennemű épület befedésére, de még a falnak kőragasz helyett bevonására is, kivált oly helyen, hol a fal sok esőnek, szélnek kitéve van. A padlás tapasztására felette előnyösen használható, mert az ily padlás, ha a födél elhamvad is, be nem ég; ugyszintén ha a mennyezetet bevakolják vele, a szobában támadt tűz a felső emeletbe föl nem hathat.

A pinzelakásokban s földszint a kőpépvakolat a legbiztosb szer a fal nedvessége ellen, valamint a férgek, nevezetesen a patkányok, egerek stb. ellen is, mivel ezek e vakolatot át nem vágják. Hasonló vakolat a melegágyakat s üvegházakat megóvja a fagytól. — Ha a boglyákat ily vakolattal bevont szerűre rakják, azokba alulról az egerek nem hathatnak be, sem a földből a nedvesség nem adja fel magát. A burgonya- és gabonavermek kivakolására alkalmas voltát az előre bocsátottakból következtethetni.

E fedéllel háromféleképp fedhető a ház; vagy egészen sima tetőre, minden rovátka nélkül; vagy a lemezeket úgy rakva le, mint a palakövet szokás, s ez az ugynevezett *műpala-fedél*; vagy végre a sima kőpéptetőre bizonyos távolságban fölülről lefelé irányuló s pléhvel bevont léczeket erősítve. Mindhárom módnál, midőn a kőpép fel van rakva s a fedél kész, azt földszurkos kátránnyal újra bevonják s száraz homokkal jól behintik, pár nap múlva a homokot gyengén leseprük s a kátránybekenést ismétlik.

E gyárban készült fedél már számos épületet takar a birodalomban s azonkívül, sőt Magyarországon is. Ily fedéllel bir: Bing L. gyára V.-Ujhe-lyen; gr. Brunszvik kastélya Zellán; Brűx háza Bánon; gr. Draskovics műmalma s Dallinger háza Varasdon; a prépost-épület Pozsonyban; gr. Zichy Károlynál Bahonyban; gr. Zichy Pálnál Matinán, N.-Szombat mellett; a szoleszáni cukorgyár; Neuschloss testv. fakeskedőknél Pesten stb.

Schostal számos bizonyítványt bir már felmutatni, melyek gyártmánya czélszerűségét sikeresen bizonyítják. Több helyen tett kísérletei hasonlót bizonyítanak. Pesten ez évi jul. 2-án a kerepesi ut melletti homokon a polgármester s több szakértő jelenlétében szintén kísérletet tett gyártmányaival s az teljesen tűzhatlanokká bizonyult be.

Olcsósága kitűnik abból, hogy a fedés három főneve közül t. i. akár sima kőpép, akár műpala, akár léczezett kőpép, egy négyszögű öle a hozzá-tartozó anyagokkal, a bécsi raktárban 3 ft 30—50 krnál nem drágább, kivéve a díszépületekre valót, hol négyszög öle 6 ft 50 kr.

Megrendelhető Bécsben *Bene Ferencz ügynöki irodájában* belváros Dorottya-utca 1107. szám. Ezen iroda minden ily tárgy megbízások elintézését elvállalja. Mint tudjuk, azon előny is kínálkozik itt, hogy a lefizetés három részletben történhetik.

A hazánkban oly gyakori tüzesetek, egy az eddiginél szilárdabb építési mód behozatalát már régtől óhajtottá tevék. Örvideni lehet, hogy ennek létesítése a kőpép feltalálása által felettébb meg van könnyítve. Mint látjuk, e fedél alkalmazása már hazánkban is terjedni kezd s remélhetőleg azt czélszerűsége mind nagyobb körben kedvelté teendi.

Irodalom és művészet.

+ (Bulcsu Károly) előfizetést nyit „Költeményeire,” melyek mintegy 16 iven, f. évi novemberben jelennek meg, s előfizetési áruk 1 ft 50 kr. Új évig, a mire a példányok szétküldése ígértetik, folyvást lehet előfizetni. Nyolcz előfizető után egy közönséges, 15 után egy diszkötésű példány jár; a ki pedig tizet gyűjt, az a tiszteletpéldányon felül Ferenczy Teréz versfüzérére is kapja. A pénzek bérmentve, szerzőhöz Kecskemétre küldendők.

+ (Vahot Imre) egyszerre két munkára hirdet előfizetést. Az egyik: „A gräfenbergi vizgyógyomód Priesznitz korában és most.” E munka 12 ivre fog terjedni s előfizetési ára 1 ft., kemény kötésben, vagy képekkel 1 ft 50 kr. A másik egy röpirat ily cím alatt: „I. Liszt Ferencz s a magyar zene és a magyar cigány zenészek. II. Bulyovszky Lilla s a német és a magyar színészet.” Ez is mintegy 12 ivre fog terjedni s előfizetési ára 1 ft.

+ Osterlamm Károly könyvárusnál legközelebb ily című új munkák jelentek meg: „Vallásos elmélekedések,” Fabó András agárdi ág. hitv. paptól, (kinek ismertebb álneve „Garády.”) A könyv 233 lapra terjed, s ára 1 ft 50 kr. A másik: „Melanchton Fülöp,” írta Habernern Jonathán, ára 60 kr.

+ (Zlinszky István Szarvason) felkéri gyűjtőit, hogy „Báránfyelbók” című beszélyeire az előfizetési pénzeket legfőlebb e hó végeig beküldeni sziveskedjenek.

+ Ormodi Bertalan „Magyar Romanzero”-ja első kötetnek második kiadására Herz János előfizetést hirdet. Ára 1 ft.

+ („A „Néptanítók könyve” című protestans növelészeti közlöny új folyamából megjelent az I. kötetnek V. füzeté.

+ (Uj könyv.) Kilián György egyetemi könyvárusnál ily című könyv jelent meg: „A tüzimádó bölcs az ösvilágok emlékeiről,” 62 kőre metszett ábrával.

+ (Emlékbeszéd.) A Ballagi Mór által gr. Széchenyi István fölött a pesti h. h. templomban mondott emlékbeszéd nyomtatásban is megjelent. Ára 20 kr.

+ (Gróf Wass Ádám) egy érdekes utikönyvet adott ki ily cím alatt: „Utiképek, sept.—november 1859.” Kolozsvár, Pest, Bécs, több olasz főváros és Páris képezik a munka főtárgyát. Ára 2 ft.

+ (A „Magyar ifjuság évkönyvének”) másodévi folyamára, Beniczky Emil és Úrvári Lajos előfizetést hirdetnek. A mű, mintegy 40 ivnyi tartalommal, 4 füzetben fog megjelenni évnegyedenként, s előfizetési ára az egész kötetnek 3 ft., egyes füzetnek 80 kr.

+ Werfer Károlynál diszes kiállításban megjelentek „Kemenes költeményei.” A könyv több mint 400 lapra terjed s Ranolder János veszprémi püspök ő mlának van ajánlva. Ára 2 ft.

+ (A pesti műegylet), melynek jelen havi képkiallításában is több szép új festményt láthatni, kisorsolásra ez idén már 29 képet vett meg, melyek összes értéke a 3000 ftoth meghaladja. Megemlítésre méltó, hogy ezen eddig megvásárlott képek, kettőt kivéve, mind magyar művészekről valók.

— (Nyilatkozat.) Nehogy a Vasárnapi Ujság legközelebbi számában általam közzétett s nagynevű regényírónk b. Jósika Miklós hozzám intézett levele, mint már történt is, félremagyarázásokra adjon alkalmat, kötelességemnek ismerem kinyilatkoztatni, hogy az általam kiadandó „Pohárköszöntések könyve” korántsem a levelező vagy alkalmi üdvözlések könyvei mintájára leendő szerkesztve; — hanem a mennyire erőmtől kitelik, abban oly könyvet szándékozom adni a magyar olvasóközönségnek, melyben az a sok szép eszme, melyek oly egyének által mondatnak el, kiknek sohasem jutna eszükbe, gondolataikat saját utján közleni, képviselve legyenek. — Így tehát a még ez év folytán megjelendő mű, hitem szerint, egyike leendő azon vállalatoknak, melyek irodalmunkban már rég érzett hiányt pótolnak. — A mi pedig a hozzám intézett levél közlését illeti; ezen eljárás által, a mennyiben a levélben foglalt komoly tanácsok nem csupán engem, hanem valamennyi ifju honfitársamat illetik, honfiai kötelességemet véltem leróvhatni. Pest, 1860. okt. 23. — Ozoray Árpád.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

b. (Malomkönyár.) Thrór Lajos és társai Eperjessről fölkérték a magyar gazdasági egyesületet, hogy abaujmegei Fony falu határában nyitott kvarcmalomkönyár készítményét a Közelken föllállított példányokban megvizsgálni s a gyár működését a helyszínen Fonyon is küldötte által megzemléltetni s e vállalatról véleményt adni sziveskedjék. Az egyesület a kérést teljesíteni fogja.

+ (A budapesti lánchíd részvényeseinek) ez idei közgyűlése november 17-én délelőtt 10 órakor leendő. A közgyűlés tárgyai lesznek: az 1858., 1859. és 1860. évi számadások előterjesztése; a kincstárral kötött szerződés előterjesztése a katonai útkelőkötésről; jelentés a testvérfővárosnak teljesítendő kártérítésről; határozványok a társaság függő adósságairól; az 1860. évi osztalék kiosztásáról; intézkedés a társaság háztelkei iránt; két új igazgató választása; három tag kinevezése a számadások megvizsgálására és a jegyzőkönyv hitelesítésére; a vállalat érdekében netalán teendő indítványok tárgyalása.

⊙ (A versenylóvak idomítására) a pesti lóversenyeget Fóthon és K. Megyeren intézetet állít fel, melyekben nemcsak a társulati tagok, hanem mások is beküldhetik idomításra lovaikat.

△ (A nemzeti banknak átengedett állami jószágokat), melyek még nincsenek eladva, a bank bérbe fogja adni.

⊙ (Takarék-pénztáraink), mint kölcsönző s hitelintézetek — írja a B. H. egy cikke — távolról sem felelnek meg e hivatásuknak, főleg elavult szerkezetüknel fogva; ugyanis a mai takarékpénztárak csak a helyben levő ipart és kereskedést gyámolítják kölcsönzéseikkel, mert az ipar és kereskedelem a takarékpénztár helyén központosulván, a kamatok befizetése, sőt maga a kikölcsönzés is sokkal kevesebb akadályal jár, mint a földbirtoknál, mely igen ki van terjedve s a takarékpénztártól sokszor messze esik. Ez okból igen üdvös volna azon rendszabályt föllállítani, hogy valamint a biztosító-társaságok, úgy a takarékpénztárak is bizzanak meg a vidéken hiteles ügynököket, kik a földbirtokosokkal a kölcsönzési ügyet elintéznék és kezelnék.

⊙ (A szolnokmegyei gazdasági és lovasegylet kiállítása) Török-Szent-Miklóson sept. 27.—30-án, a mult évi kiállításokat sok tekintetben föllülmulta. I. Termények: buzéért kapott Lelovits Gyula ezüstérmét, Pétery Kár. bronzérmét, Hubai Bertalan s Burai Kis Ján. dicsérőlevelet; repczéért gr. Szapáry Gyula dics. levelet, Hubai Bertalan jegyzőkönyvi dicséretet; kölesért Redl Jenő bronzérmét; lenért ugyanő dics. lev.; kukoriczáért Domonkos Ferenczné ezüstérmét, Orczy Antal és Megyesy Károly dics. lev., Jurenák Sándor jegyzőkönyvi dicséretet; dohányért gr. Szapáry Gyula dics. lev.; takarmányrépéért gr. Szapáry Iván ezüstérmét, Plank Ferencz dics. lev., tak. répamagért, Hubay Bert. dics. lev. — II. Kerttermények: gyümölcsért kapott Jurenák Sándor ezüstérmét; aszalt-gyümölcsért Nagy Ambrusné bronzérmét; gyümölcsért Fazekas Károlyné dics. lev.; szőlőért Benke Albert bronzérmét, Orczy Antal jegyzőkönyvi dics.; konyhanövényekért gr. Szapáry Józsefné ezüstérmét; paprikáért, Eördög Fer. dics. lev.; füzéléért, Csernyus Ferenczy Katalin. — III. Gépek: eketaligáért, Gubicz András ezüstérmét; öntött szántóvasu ekéért, Röck István bronzérmét, Lábosy János dics. lev. — IV. Versenyszántásnál: a 20 ft. első díjat Töröcsik István és ezüstérmét; 15 ft. második díjat és bronzérmét Forgó István; a 10 ft. harmadik díjat Varga János s az 5 ft. negyedik díjat Kelle András nyerte. — V. Szarvarmarha: üszőért 40 ftoth s ez. é. nyert Jurenák Sándor, s ugyanaz 25 ftoth s bronzérmét, 20 ftoth Tassy Károly, 15 ftoth Fazekas Károly, 5 ftoth Balogh Mih., bronzérmét Koller József, s többen dics. lev.; tehénért, Tassy Károly ez. é., kisborjuért, Mocsy György br. é.; borjastehénért, Nagy József, gr. Szapáry Gyula és Nagy István dics. lev.; bikáért, Fridrik Antal. — VI. Lovakért: ezüstérmét nyertek: Fazekas Károly, gr. Szapáry Gyula, Koller József és Mocsy György; 25 ftoth Farkas Sándor, 20 ftoth gr. Szapáry Iván; bronzérmét: Fridrik Antal, Wodiáner testvérek; 25 ftoth Ugrai Laj., 10 ftoth Mechler Ádám; dics. lev. számosan kaptak. — VII. Sertésekért: 20 ft. nyert Fejér Miklós, 16 ftoth Mocsy György, 6 ftoth Mocsy György kanásza. — VIII. Iparkészlet- és konyhagazdaság: ezüstérmét ketten, br. é. egy és dics. lev. ketten kaptak. A kiállításon volt a többek közt 19 sertés, 44 ló, 42 szarvarmarha és 18 mindenféle gép.

Közintézetek, egyletek.

+ (A pesti magyar műegylet ügyében.) A „P. N.” f. hó 21-iki számában B. aláírással egy cikk jelent meg hazai műegyletünk érdekében, melynek kivonati tartalma imez: „Nemzetünk minden irányban halad s igyekszik, hogy mindennemű tehetségei kifejlődjenek és virágozzanak. A gazdaságot, ipar és gyakorlati tudományok gyarapítására czélszerű intézetek alakultak; az irodalom és költészet iránti részvét mindinkább terjedni kezd; az Akademia, a Kisfaludy-társaság közpártolás tárgyai. A tudományok ápolására áldozatkész lelkesültség mutatkozik mindenfelé. Igen ohajtandó, hogy a tudomány és irodalom fejlettsége mellett az anyagi és lelki szépségnek képviselője, az érzelmei nemességének egyik nagy eszköze és ápolója: a képzőművészet is részesüljön ama közfigyelemben, melyet annak méltósága és közös célunkat illető jelentékenysége igényel. Honunkban a képesség és hajlam e téren nem hiányzik. Ezt, a nélkülözések dacára, s gyakran nagy küzdelmek mellett új és új erővel fölmerült reményteljes tehetségek művei eléggé tanusítják, ámbár eddig csak egy állott fenn honunkban, mely e szép tehetségeket, korlátolt eszközeihez képest, némi eredménnyel ápolhatja: a pesti műegylet, mely mult közgyűlése alkalmával kizárólag hazafiai érzelmű egyénekből alakult választmánya által határozottabb irányt nyert, s „magyar műegylet”-nek neveztetett el. Egyszersmind főczéljaul a hazai művészet fölségelését, nemkülönbén a műlapok minél gondosabb, czélirányosabb és a közönség igényeit kielégítő kezelését tűzte ki. Rendeltesének megfelelő ily szervezeténél fogva, egyedül a részvényesek száma határozandó jövője fölött; nyilvánosan kell tehát kijelentenünk azon forró ohajtásunkat, hogy a honnak műkedvelői, sőt minden lelkes fia, kik a nemzet fensőbb érdekei iránt hazafiai kegyelettel viseltetnek, az intézet gyámolításában minél jelentékenyebb részt vegyenek. Minél több részvényes lesz, az intézet annál inkább fog virágozni. Részjegyek, melyek mindegyike után a műlapnak egy példánya évenként kézbesítetik, 5 ft. 25 kr. lefizetése mellett, az egylet ügynökeinek a vidéken, vagy az egyleti titkár Ritter Sándor urnál Pesten, feldunator 8 sz. alatt szerezhetők.”

△ (A nyitrai gazdasági egyesület) jövő november 12-én fogja alakulni közgyűlését tartani, melyben nemcsak a társulati tagok, hanem mások is beküldhetik idomításra lovaikat.

+ (A magyar Akadémia összes tőkéje) mult hó végeig 1,357,110 ft 54 kr s 563 db arany volt.

+ (A Múzeum dísztermére) eddigeli 24,349 ft 90 kr s 82 arany gyült be.

+ (A kolozsvári nemzeti színház állandósítására) eddigelé 300 adakozótól 28,681 ft 85 kr., 11 arany és 1 tallér gyült be.

⊙ (A Gusztáv-Adolf egyesület) azon határozata nem áll, hogy a páten-sileg nem rendezett egyházközségeknek nem nyújtand segélyt; többi között a lugosi egyesült protestans egyházközséget legújában 1000 ftal segélyezte.

Közlekedés.

+ (A dunagözhajózási-társulat) okt. 17-én egy gözhajót küldött a győri Dunán föl Mosony-felé a víz megvizsgálására, hogy alkalmas-e a hajó-zásra? Hogy alkalmas, azt már hónapokkal ezelőtt Medgyaszay kapitánynak Spirta hajójával Mosony alá evezése mutatta.

b. (Az ausztriai vasutak hossza) 1850. év végén 296 mérföld, 1859. év végén pedig 617 mérföld volt.

⊙ (Az ausztriai távírvonalak hossza) 1848-ban 125 német mérföld volt; 1859 végével pedig 1500 mérföld.

Mi újság?

+ (Szántóffy Antal), pesti belvárosi plébános és prépost ur — mint a „P. H.“ írja — illető helyen előterjesztést tett, a fővárosi női praeparandia magyar lábra tétele végett, mintán eddig egy csehországi pap német nyel-ven vezette.

+ (Szondi-émlék.) Hontmegye közönségének f. hó 2-án Ipolyságon tartott kaszinói gyűlésben résztvett képviselői, Drégelvár hőselelkű védője Szondi Györgynek, önkéntes hozzájárulás útján szobrot emelni határoztak. Pajor István és Pongrácz Lajos urak pedig, hogy szellemi tehetségeikkel is hozzájáruljanak szülőföldjük ezen hősenek dicsőítéséhez, elhatározták részök-ről egy Szondi-émlékkönyv szerkesztését és kiadását, s a befolyandó tiszta jövedelemnek, a honti kaszinó által tervezett Szondi-émlékre teendő, száma-dás melletti felajánlását. Mely czélből felhívják az összes két hazabeli írókat, hogy bármily nemű és tárgy, de kiváltkép Drégelvárra és Szondira vonat-kozó művekkel, rajzokkal, oklevelekkel, vagy csak ezeket megérintő adatok-kal, utasításokkal stb. kitűzött kettős czélukat elősegíteni sziveskedjenek. A kéziratokat s leveleket f. év végeig ezen czim alatt: „Pajor István ügyvéd-nek, Balassa-Gyarmatra“ kéri bérmentve utasítani.

△ (Vélt mágnás.) Egy angol természetbúvár Magyarországot beutaz-ván, már visszautában Bécsbe ért, midőn hallja, hogy Pesten az Akadémia Széchenyi-ünnepét tartja. Azonnal leutazott Pestre s midőn az ünnep napján a Múzeumba ment, a bejárás alatt zsinóros ruhájában buzogányosan ott álló kaput valami díszruhába öltözött magyar mágnásnak véve, nagy tiszte-lettel hajolt meg előtte — s csak azután világosodott fel tévedéséből, midőn látá, hogy a vélt mágnás az érkező kocsik ajtaját nyitogatja s a vendégeket kiemelgeti.

+ (Esti zene.) Gróf Mikó Imrét az egyetemi ifjúság f. hó 20-án esti zenével tisztel meg az „Angol királynő“ szálloda előtt. Az egyetemi da-lárda 7 szép dalt énekelt, s a fővárosi közönség nagy száma tanuskodott az összes haza köztisztelete felől.

+ (A nemzeti színházi választmány), ugy halljuk, egy új taggal sza-porodott gróf Károlyi Lajosban.

+ (Sárközy népzene-társasága) jelenleg Németországban utazván, jeles játéka mindenütt nagy tetszésre talál. Közlebb Stuttgartban a koronaher-czegnél a württembergi király előtt játsztak, s nem elég, hogy a hallgatókat zenéjükkel elragadák, hanem — mint a „Hölgyfutár“ írja — közkívánatra még a csárdást is el kellett tánczolniok.

△ (Magyar zsidó imakönyvek.) Zichermann Ignác a „Debr. Kőz“-ben indítványozza, hogy a zsidók számára ezután magyar imakönyvek nyom-massanak.

+ (Prielle Kornélia) tehát még sincs szerződötve nemzeti színhá-zunkhoz. A „P. L.“ agyanis azt írja: Volt alkalmunk az eredeti szerződést látni, melyet Reszler igazgató ur Prielle Kornélia asszonynyal kötött. A szerződési idő kezdődik okt. 16-án és tart virágvasárnapig.

⊙ (A budapesti lánczhíd-társulat) jövő nov. 17-én tartja közgyűlését Bécsben.

x. (Reményi Pozsonyban) hangversenyt rendezett az ottani evangélikus kóroda javára, mely a költségek levonása után 329 ft. 96 krt jövedelmezett. A „Pr. Ztg.“ írja ez alkalommal, hogy Reményi, hazájában mulatása alatt mintegy 20,000 ftot adott jótékony czélokra, mi elég hongosan szól művé-szete s nemeslelkűsége mellett.

x. (Kolozsvári könyvtár Burián Pál), f. hó 12-én élete 71-ik évében halt meg, benne a régiebb irodalomnak hazánkban első rangu ismerőjét vesz-tettük el.

b. (Drága asztalteríték.) A fejdelmek varsói találkozása alkalmára az orosz czár számadására Boroszlóban egy 2180 darabból álló finom porcellán asztalterítéket rendeltek meg, melynek ára 3000 tallér.

+ (A Havi-féle magyar operának bukaresti kirándulásáról) a „K. Közlöny“ írja: Havi urtól Bukarestből levelet vettünk, melyben társasága ottani viszontagságának alapindokait más színekben adja elő, mint a hogy a lapok hozák. Legnagyobb baja az volt, hogy rendkívül taxáltatott a színhá-zért, a mit egy nálunk levő tüzetes leírás is igazol; de másrésről a sze-mélyzetre is nagy volt a kiadása, összehalmozódván a vendégek, a mint ezt

egy értesítőnk iratából látjuk. Havi ur a jóerők összeállításával eleget tett a magyar művészet hírnevének, de rosszul kiűtött számítása által szintén ak-korát ártott; és még a mint látjuk, nem is magában a számításban volt a főhiba, hanem abban, hogy a bizonyos számításban, bizonytalan, sőt 0 (null) lett az eredményben. Havi ur hazugságnak állítja azt, hogy az országos vá-lasztmány ruhatára veszélyben lett volna. Legnagyobb károsodásukat a ka-landor Mircse okozta, ki világot ment, miután öket jól belevitte. Havi ur állításainak alapvonásai összeűtnek egy, kezünkön levő tüzetes leírással, a mely pedig veri őt egyebekben — de e két adatból ugylátszik, hogy ők ott egy örvénybe jutottak, mely legnagyobb részt balsorsuk műve volt.

+ (Késb szülés.) Szentesen egy hetven éves nő közelebb gyermeket szült; azonban csakhamar utána mind az anya, mind a gyermek meghalt.

△ (Nincs többé Römer-Saal.) Pesten a király-utczai Römer-Saal egy-kori buzgó látogatói, ha néha bejönnek Pestre, e nevezetes helyet „Árpád-teremmé“ átváltozva fogják találni; mert a czimen az előbb vöröspalástos római helyén ott áll a buzogányos Árpád, rettentő ütésre emelve karját. E változás egyébiránt csak kívülről történt; belől minden a régi maradt.

△ (Pesten a terézvárosi bucsu) mult vasárnap okt. 21-én ment végbe s rég nem volt oly népes; nagy volt a bábóssátrak sokasága, nagy a néptol-longás, a kedv azonban nem volt oly rózsaszínű, mint máskor; most nem hangzott minden kurtakocsmából a füleket rázó zene s csak itt-ott szolt egy egy sipláda, az is keringőt játszva, melynek hangjainál ugyancsak keringő-zött a terézvárosi fiatalság, ki attilában, ki budában, ki kabátban, de kivétel nélkül mind magyar kalapban.

+ (A Múzeum dísztermére) újában Babarczy-Bérczy Vilma Szeged-ről 91 ft 60 kr., Markovics-Török Klementina Aradról 21 ft, Hollósy-Vu-chetich Emilia Buziásról 19 ft, Osztrólczy-Podmaniczky Magdolna Poz-sonyból 126 ft gyűjtött összegeket küldtek be.

△ (Az 1854-ki államsorsjáték-kölcson főnyereménye) 73,500 ujft Prá-gában Lutzer-Dingelstädt Jenny asszonyé lett s már ki is fizették neki.

0— (Regenti léghajós) legutóbbi légutazása Bécsben szerencsésen si-került. A lebocsátkozás azonban fáradalmas és vészteljes volt. Másfél óráig, nevezetes magasságban tartott hajózása alatt, átment a Duna balpartjára, majd meg vissza a jobb partra, a Kahlenberg felett Klosterneuburg s Grei-fensteinig, s ismét visszazállt a Duna balpartjára egész Stokerauig, hol egy erdőben kísérel meg a lebocsátkozást. De a kivetett horgony nem fogott, s az alsó rétegekben erős szél járt. Az utazók a fiatal erdő fáiba kapaszkodtak s iparkodtak a hajót a fákhöz kötni. De a szél ismét felemelé a hajót, mely a hozzá kötött fákat tövestől forgatá ki. Végre hat kísérelt után sikerült a kiszállás, melynél egy a hajó közelében levő erdősz, több segédjével nyújtott segédkezet.

+ (Lowe óriási léghajója.) Már vagy másfél év óta emlegették a la-pok, hogy Lowe Amerikában roppant léghajót épített s azzal, ha elkészül, több merész vállalkozó társaságában Európába szándékozik átjöni. Ez óriási léghajó, melynek képét lapunk régebben hozta is, valahára elkészült, s szept. 8-án hozzáfogtak a töltéséhez, miközben a ráaggatott 200 homokos zsákon kívül 125 embernek kellett köteleknél fogva tartani, hogy idő előtt föl ne repüljön. Már 450,000 köblábnyi légszesz volt a léggömbben, midőn az egy-szerre felülről aljáiig kettévált s a sok drága légszesz a levegőbe szállt. A burok nem volt elég erős, hogy a roppant mennyiségű légszesz nyomásának ellenállni bírjon. Egyébkint Lowe ur csak örülhet neki, hogy léggömb-jének volt annyi embersége, hogy előbb kettévált, mintsem a veszélyes utat megkezdte, mert akkor nemcsak a légszesz, de a bennülők élete is kárba ment volna.

— (Kaszinó Török-Szt.-Miklóson.) E helyről október 21-ről írják: A mi után oly rég sovárogtunk, hogy városunkban kaszinó-egylet alakulhasson, valahára megtörtént. Köszönet érte közreműködő polgármesterünknek, de különösen közkedvességű és szeretett elnökünk Ipolyi Stummer Arnold ple-bános urnak; mert bátran kimondhatjuk, hogy majdnem egyedül az ő min-denhová kiterjedő figyelme és munkássága adá meg e rég ohajtott vágyaink teljesülését, ki alig tevő be lábait városunkba, már is sietett a több idő óta oly szétágazott polgári társaságot összeolvasztani; mit erélyes utánjárása után im teljesülve is látunk. — Alakulási gyűlésünk felsőbb jóváhagyás foly-tán a fentirt napon megtörtént, hol megválasztatván az elnökség és a tiszt-viselők, az egylet magát alakultnak nyilvánítá. — És most nincs egyéb hátra, mint megfelelni azon várakozásnak, mely jelen korszakunkban ily társulat működésétől méltán megváratik, t. i. szerezni magunknak nemes irányu idő-töltést, hogy hathassunk erőnktől kitelhetőleg, a közczélok kivételére. — K. . . k György.

+ (Kolozsvárt is valószínűleg photogennel fogják világítani.) A „K. Közlöny“ írja, hogy a város egyik legtevékenyebb polgára az esküdt közön-ségnek azon ajánlatot tette, hogy kész az utczákat photogennel világítani ugyanannyiért, mennyibe a mostani halvány világítás kerül; a lámpákat a photogenvilágításhoz saját költségén alkalmazza, s hat év mulva azokat a városnak ajándékozza. Ez ajánlat következtében f. hó 13-án ment végbe a versenyvilágítás a photogen és a javított olajlámpák közt a középütczában. Miután a verseny a photogen részére igen jól ütött ki, igen valószínű, hogy az esküdt közönség az eziránt tett ajánlatot nem fogja visszautasítani.

— N.-Szalonta (Bihar), okt. 13. (Küüntetés. Községi törvénykezés el nem fogadva.) Legközelebb a városnál a helybeli hivatalnokok élén c. k. szolgabíró N. L. ur által a 42 ujfórintos koronás arany érdem-kereszt. M. F. polgármester ur mellére feltűzetett. A jutalmazott érzékenysége zokogva ejtett könyvekbe tört ki, a nem reménylett szerencsén és kitüntetésen meg-lepetését fejezvé ki, hű alattvalói hódolat-és köszönettel tett elfogadását,

hivatalosan a legmagasbb trón számolyához kérte feljuttatni. — Folyó hó 7-én a városi értelmes lakosok felsőbb rendelet folytán gyűlésbe hívtak, a hol is 25 ft erejéig az önbíráskodás, tehát a községi törvénykezési hatóság gyakorlatba vétele iránt kívánt nyilatkozat jött kérdésbe, mit el nem fogadván, a gyűlés egyhangulag a kérdéses javaslatot országgyűlés által kívánja életbe léptetni, — s az e feletti határozat felsőbb helyre terjesztetett.

⊙ (Templomrablás.) Szabadkán a napokban több gonosztevő betört a főtemplomba s midőn már jól megrakodva az utcán ballagnának, találkoznak egy részeg emberrel, ki őket észre sem véve, magával beszélve e szavakat kiáltá: Megöllek benneteket, ha százan vagytok is. Mire a tolvajok megijedtek s a lopott tárgyakat az utcán eldobálva, elosontak.

+ (Mérges bogarak.) Oroszország délvidékein apró mérges bogarak jelentek meg, melyeknek csipése következtében, mint onnét írják, már több mint 400 ember halt meg. E rovarok Ázsiából jönnek s 60—70 év előtt is tetek már látogatást Oroszországban.

+ (Drága festmények.) A Culling Eardley-féle londoni képcsarnok festményei elárvereztetvén, közölök egy Murillo-féle kép 225,000, egy Rubens-féle 187,000, egy Rembrand-féle 46,000, egy Van Dyk-féle 25,000 frankon kelt el.

⊙ (Columbusnak márványszobrot állítottak Limában.) A szobor Olaszországban készült s igen sikerültnek mondatik.

⊙ (Egy angol költő vadregényes halála.) Sheridan Knowles 76 éves angol költő, ki a kormánytól 2000 ftnyi nyugdíjat huzott, az „Arotic“ nevű csavar-gözzsel a keleti tengeren a tengerbe merült. Hogy mi indíthatá az öregot a keleti tengerre utazni, bizonytalan. Ha tán vadregényes halált keresett, azt a hajótörést szenvedett gözzösn elérte.

— (Főhivás.) Csókás Lajos ur, ki 1857 és 1858. években Nógrád megyében keblezett Halászi helységében tanítói hivatalt viselt, tisztelettel főhivatik, miszerint bizonyos peres ügyben leendő értekezés végett, jelenlegi tartózkodási helyét alólíroval mennél előbb tudatni sziveskedjék. — *Oppenheimer Jakab*. Halásziiban, u. p. Szakal.

Egyveleg.

— (Régi szinlap Debreczenből.) Még pedig 1821-ből s a mi még csudálatra méltóbb, mákedvelőktől, kik a színészek javára léptek fel. A régi okirat (közepén a magyar czimerrel), melynek eredeti példányát e napokban vettük, szóról szóra így hangzik:

„Debreczen. A Felsőbbek Engedelmevel Ma Tsötörtökön, November 1-ső Napján 1821. Egy a Magyar Játékszinbenn Gyönyörködő Nevendék Társaság által a Nemzeti Játékos Társaság Javára fog Előadódni A LEÁNYI BARÁTSÁG. Vig Játék 3 Felvonásbann. Kotzebue munkáiból. Magyarra fordította, és alkalmaztatta Eder György. A Darabban előforduló Személyek. Madame Braun, Leányok Tanítója; Leonora, Natália és Vilhelmina, Tanuló Kisasszonyok; Ró'sa, Leonora Völegényne; Monsieur Hopsza, Frantzia Tántz Mester; Iszák, részeges Kertész; Több Tanuló Leánykák. — Bilétek találtatnak reggeli 9 órán túl a Játékszinenn. — Bemenetel Árta. Zártszék 1 fl. Első Hely 40 kr. A Galléria eltöröltetett. — Kezdődik a Játék pontbann 6 órakor. — A szabad Bilétek mai napon nem használhatók. — Jelentés. A jövő Vasárnap új erővel, s egészen új Rendel kezd szokott Előadásait a Nemzeti Játékos Társaság; melyről szőlő bővebb Tudósítás az első Czédulákban fog közönséggé tétetődni.“

+ (Nem jó mindent megköszönni.) Martinoff orosz színész nem rég meghalálván, koporsóját egy darabig művészek és tanulók vitték, de mint-hogy nehéz volt, csakhamar beleuntak e dicsőségbe; föltették tehát a koporsót a halottaskocsira, mit aztán 50 tanuló huzott. Az „Invalide“ orosz lap elbeszélvén az esetet, egyuttal köszönetet mond a rendőrségnek, azon tapintata és mérsékleteért, mit ez alkalommal tanusított. Erre a rendőrség kapja magát s a „Rendőri-ujszágban“ azt felelé: hogy a rendőrség hivatalos eljárásának megítélése egyáltalában nincs az „Invalide“ szerkesztőségére bízva, s annak nincs joga a rendőrség tetteit megróni, következésképp dicsérni sem.

0— (Zschokke Henrik, a híres német író, Napoleon Lajos felől), 1827. jul. 27-én Bonstetten barátjához irt levelében ezt mondja: „Azóta a Schinz-nachi fürdőben voltam a St. Leu-i hercegnőnél. (III. Napoleon anyja.) Ezen mostoha leányát Napoleonnak, ön Hortensia név alatt ismeri, a hercegnő elmés, szeretetreméltó, élénk francia hölgy. Fia Lajos herceg, — ki „Napoleon és II-ik Fridrik közti paralelláimat“ lefordítá — két ízben keresett lakomban, de nem talált honn. — Kár ezért a fiatal emberért. Belőle, ha trónra jutott volna, válhatott volna valami. Szeretném, ha a dán király fiául fogadná.“ — Az öreg Zschokke sajnálkozó jóvendőlése bámulatosan teljesült.

+ (Új találmányu ágyuk.) Egy Lynet nevű angol oly vontcsövű ágyut készített, mely 28 font löporral és 160 fontos golyóval megtöltve, 5 1/2 angol mérföldre hord.

+ (Gyógyszer fagyos tagokra.) Most, midőn a tél küszöbünkön áll, ketős érdekléssel fog birni a következő kenőcs recipéje, mely fagyos tagok gyógyítására szolgál: 1 lat porrá tört oltatlan méz, babszemmagyságu kámforal s kevés borszeszszel vegyítendő, hozzá annyi faolajt vehév, hogy az egész keverék kenőcsésé váljék; melylyel a fagyos tagok bekenendők, — még jobb azonban e kenőcsöt ruhára mázolja az illető helyre alkalmazni.

Levelezés.

Duna-Szerdahely (Csallóköz), october 12. (Színészet és tűzvész.) Mily hatásos befolyást gyakorolnak a társasélet fölviányozására a vidéken működő szintársulatok, mi Csallóköz-szerdahelyiek — kik többnyire a kis-

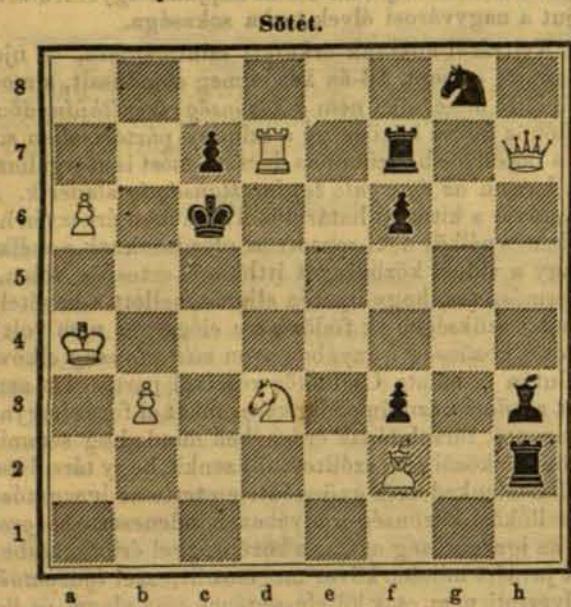
városi élet unalmainak prédájául vagyunk kitéve, — érezzük legjobban, mert mióta Hubai Gusztáv dráma- és népszinmű-társulatával körünkben van, oly édes szórakozásnak nézünk eléje, miszerint napjaink egyszerű örömei mellett, eszünkbe sem jut a nagyvárosi élvezet tarka sokasága.

Hubainak Nyitráról hoztak érkezett szintársulata, — ujonnan átalakított színházunkban — sept. 16-án kezdé meg előadásait, s mostanig változó sikerrel működött; minek oka nem a közönség részvételihiányában keresendő — miután Csallóköz lelkes közönsége a színügy pártolásában soha sem maradt hátra, sőt a legsürgösb őszimunka daczára most is szorgalmas látogatója színházunknak, hanem az igazgató tapintatlanságán alapszik. Az igazgató ugyan is, társulatával a kitűzött határidőnél korábban érkezvén hozzánk, minden előléges jelentés nélkül neki rontott az előadásoknak, s anélkül hogy bérletet nyitna, vagy a vidéki közönséget ittlétéről értesítte volna, folytatta az előadásokat. Természetes, hogy ilyen eljárás mellett a bevétel egy 22—24 tagból álló társulat szükségének fődözésére elégséges nem volt! Ez a türelmetlen igazgatót a közönség irányában azon méltatlanság elkövetésére indította: hogy miután társulata Csallóköz részéről pártfogást nem nyer, még néhány előadást rendezni, azután pedig városunkat el fogja hagyni. Pedig mint mondtam, az igazgató, társulatának érdekében mindeddig semmit sem tett, de még csak a közönség közöl sem szólított föl senkit, hogy társulataért tegyenek valamit. Ezen elhírtelenkedett és gyöngédtelen tette az igazgatóéknak, az ezt nem érdemlő csallóközi közönség irányában, mindenesetre megrovásra méltó, mert ne higye az igazgató az, ha a közönséggel érintkezésbe teszi magát, és társulatának javáért minden követ megmozdit, ezzel igazgatói avagy urite-kintélyét veszélyezteti, nem, csak kötelességének tesz eleget, és életrealóságának adja csalhatatlan bizonyítékát. Szerepet cseréltünk tehát — és a közönség közöl egyes lelkesek tették meg azt, mit azoknak kellett volna megtenniök, kiknek a dolog legnagyobb érdekében állott, t. i. bejárták a vidéket, és a társulat számára bérletet gyűjtöttek oly eredménnyel: hogy 24 előadásra 700 ftnál több iratott alá. Ezáltal lehetségessé vált a társulatnak hosszabb ideig itt maradása, mely időköz — úgy hisszük — elégséges leend mind a csallóközi közönség kitartó buzgalmának megismerésére, mind pedig az el-lene elkövetett méltatlanság — komoly megbánására.

Hubai szintársulata — daczára abbeli megjegyzésünknek, miszerint egy társulatot nem a tagok száma, hanem azok képzettsége tesz jóvá — a vidéken egynek a jobbak közül mondható. Az összevágó s kerekded előadás, szerepeiknek hibátlan tudása, a jól iskolázott kar e társulatnak általános jó tulajdona. Előadásait Jókainak Dózsa György című szép drámájával kezdték meg, utána pedig Csikós, Rab, Batori Mária, Képzisztoly, Bibor és gyász, Kisértet, Mama, Marcsa és Koldúsnő című darabokat adták. Ezuttal — miután több előadásra keresztül szerencsénk vala egyesek játékát tanulmányozhatni, — levelezői tisztünknel fogva szabadságot veszünk magunknak, a társulat jelesebb tagjainak ismertetését, e legelterjedtebb lapok hasábjain közzé-tenni. A társulat lelke Hubainé. Csinos szinpadí alakja, és ügyes játéka miatt kedvenczévé lett a csallóközi közönségnek. Öltözéke salonias, játékát sok kecs és kellem lengi át, vannak szerepei, melyeket művészileg személyesít. Csak azt szeretnők — adandó alkalommal — tőle megkérdezni: vajjon a „Koldúsnőben“, midőn mint Bergen Pál kovács neje „kanászkalapban“ szinpadra lépett, mért feledkezett meg arról — hogy a szász Marienbergben ilyen kalapok akkor még divatban nem voltak? — Szatupa a cselszövény és ármány élethű személyesítője — jeles intrikus. Mint Poplavecz, Rikóti, és Sir Patrik, mondhatni kitűnő. Hubai jó apaszínész, a hősi szerepekben is helyén van, csak fiatal hercegeket soha ne személyesítsen. Döméné drámai képzettséggel bíró egyéniség, meglehetősen anyaszínész, hangja kimerült és gyöngé, de mimikája jó. Bokodi szorgalmas fiatal színész, mult nyár óta — midőn öt utolszor láttuk, e pályán nagy haladást tön. Szavatala már türhető, de kézmozdulatai kissé még erőltettek. Szabó a társulatnak igen haszonvehető tagja, organuma kitűnő, játéka különösen a „gentleman“ féle szerepekben sok ügyességgel bír, — csak drámában a túlságosan gyors és hadaró beszédétől őrizkedjék. Völgyi népszinmű-énekes, hangja erőteljes, alakja férfias, de szavatala még darabos, és játékához több tűz, több elevenség kívántatik. Szabóné erősebb oldala a — komikum, játékában van lélek és tűz, de hangja gyöngé — az is sipító. Keletinének mint népszinmű-énekesnek hangja kissé fátyolozott, de azért kellemes. Iskolája jó, játéka ügyes, szorgalma észrevehető, azért a közönség részéről nagyobb elismerést érdemel. Kőrösi a közönséget gyakran megnevetteti, szakasztott Vlad Maroci, a bárgyuság hű személyesítője ha tulozni nem fog, lesz belőle: komikus, nem komédiás. Keletéhez szokni kell, — ajánljuk neki, miszerint a szinpadon túlságos pöffeszkedéstől szokják el, és szavatalat közben ne harapdálja el oly irgalmatlanul a szavak végső tagjait. Kömives, Kömivesné és Völgyiné kezdő színészek, első a komikum, második a drámai, harmadik pedig a szende szerepekben tökéletesítheti magát. Mi a társulat többi tagjait illeti, ezek irányában referensai csekélységünk elnézést kér, mert eszünkbe jut ama latin közmondás „De mortuis aut bene, aut nihil“ melynek értelme oda megy ki — hogy ha felebarátodról jót mondani nem tudsz, rosztat ne szólj! — És most a szerkesztő úrtól bocsánatot kérvén azért, hogy lapjainak korlátolt terén a szokottnál nagyobb foglalást tettünk, annak egyszerű megemlítésével zárjuk be sorainkat: miszerint e hó 7-én városunkban tűz ütven ki, csakhamar két ház lett a pusztító elem martaléka, melyek egyike mint halljuk — biztosítva volt. Ezt pedig tesszük azért, hogy alkalmat vehessünk köszönetünket nyilvánítani — az itt működő szintársulat egyik derék tagjának Bokodi úrnak, ki figyelmet ébresztő elszántsággal a tűz eloltásánál közreműködött. Fogadja e város polgárainak nevében legforróbb köszönetünket.

SAKKJÁTÉK.

44. sz. feladvány. — Weisz A. J. tanártól (Budán).

Világos indul a 4-ik lépésre matot mond.

A 39. számú feladvány megfejtése.

(Loyd Sámueltól.)

- A)
Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
1) Bg7-g3:	Ff2-g3: vagy	1)	Ff2-e1:
2) He1-f3	F lép.	2) Bg3-h3†	Fe1-h4
3) g2-g4†		3) g2-g4†	
- B)
Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
1) h2-g3:	Ff2-e3 vagy	1)	Ff2-e1
2) Bg7-g4	Fe3-g5	2)	Fe1-g3:
3) Bg4-h4†	Fg5-h4:	3) Bg4-g3:	Kh5-h4
4) g3-g4†		4) Bg3-h3†	
- C)
Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
1) Bg7-b7	Ff2-e3 vagy	1)	Ff2-g1
2) Bb7-b1	Fe3-g5	2)	Fg1-h2
3) Bb1-h1†	Fg5-h4:	3) Bb1-e1	Kh5-h4
4) Bh1-h2	g3-h2:	4) Kf5-g6	K vagy F lép.
5) g2-g4†		5) Be1-e4†	

Mint 3 és 4 lépéssel helyesen fejtették meg. *Veszprém*: Fülöp József. — *Lessen*: Báró Meszéna István. — *Uj-Becsén*: Cselkó György. — *Hérecsán*: Kun Sándor. — *Gyulafehérvár*: Horváth Lajos. — *Lászlófalva*: Velics Alajos. — *Kis-Kürtösön*: Cs-y K. — *Debrecenben*: Sperber F. — *Sz.-K.-Szabadján*: Fürst Sándor. — *Karancson*: Pótor Dániel. — *Hrussowon* (Galiciában): Szenger Ede. — *Dárdán*: Thavenet Lajos. — *Dobrán*: Varga József. — *Rimassombaton*: Baksay István. — *Mooron*: Radvány Vilmos. — *Szolnokon*: Reisinger Imre. — *Csongrádon*: Keller Lajos. — *Kessihócsón*: D. P. — *Török-Sz.-Miklóson*: Frankl A. — *Sz.-Mihályon*: Dióssy László. — *H.-M.-Vásárhelyen*: F. Ö. — *Parabutyban*: Rothfeld József. — *Sz.-Mihályon*: Szalai Sándor. — *T.-Füreden*: Nánássy Gyula.

Mint 5 lépéssel helyesen fejtették meg. *Veszprém*: Fülöp József. — *Uj-Becsén*: Cselkó György. — *Hérecsán*: Kun Sándor. — *Gyula-Fehérvár*: Horváth Lajos. — *Karancson*: Pótor Dániel. — *Dárdán*: Thavenet Lajos. — *Rimassombaton*: Baksay István. — *H.-M.-Vásárhelyen*: F. Ö.

Rövid értesítések. A 98. sz. feladványt még helyesen fejtették meg: *Gyula-Fehérvár*: Horváth Lajos. — *Csongrádon*: Keller Lajos. — *Sz.-Mihályon*: Dióssy László. — *H.-M.-Vásárhelyen*: F. Ö. — *Kis-Kürtösön*: Cs.-y K. — *Galsán*: Sass Lajos.

A 99. f. megfejtésénél a Bg7-d7 első lépésre Sötét Ff2-d4 mindent megátol. — *Emilnek*: A levelet vettük. A három hely közül hová cimezzük a választ? Addig is küldjük üdvözlőnköt!

Színházi napló.

Péntek, okt. 19. „*Fox és Pitt*.“ Vigjáték 5 felv. *Gottschalltól*. Csodáljuk, hogy e darab oly ritkán kerül nálunk színre, annál inkább, mert egyike az legérdekesebb színműveinknek, s a szerepek is jeles kezekben vannak, együtt vannak itt Egressy, Feleki, Munkácsy-F.-né, Szigeti, Tóth József.

Szombat, okt. 20. „*Hugenották*.“ Opera 4 felv. *Meyerbeertől*. A mai előadás különösen arról nevezetes, hogy Ellingerné ezuttal utolszor lépett föl színpadunkon, hol szerződése letelt. Közönség nagy számmal jelent meg, bucsuzni a távozó művésznőtől, tapsok és koszorúkkal. Már több egy événél, hogy emlegetik, miszerint Ellingerné Párisba készül. Mi elhiszszük, de egyszerűen megemlítjük ama másik hírt is, mely szerint az igazgatóság Ellingernét ezental fel fogja léptetni, külön játékdíj mellett.

Vasárnap, okt. 21. „*Vén bakancsos és fia a huszár*.“ Eredeti népszínmű három szakaszban. Irta *Szigeti József*. E napon két előadás volt színpadunkon, t. i. délben *Reményi hangversenye* a pesti vakok-intézete javára, este pedig a fennebbi népszínmű. Reményi ezuttal több oly darabot adott elő, miket tőle korábbi pesti hangversenyein még nem hallottunk. Mint eddig, úgy most is legnagyobb tetszést aratott a magyar népdalokkal. Résztvettek még a hangversenyben: Hollósy L.-né, Egressy Gábor, ki Vörösmarty „*Ősz bajnok*“ című balladáját szavalá el.

Hétfő, okt. 22. *Komlóssy K.-né javára*, új szereposztással először: „*Cid*.“ Dráma 5 felv. Irta *Corneille*, ford. *Hegedüs Lajos*. A jutalmazott elismerést érdemel, hogy e régi francia klasszikus drámát ismét elővette.

Kedd, okt. 23. „*Tell Vilmos*.“ Opera 3 felv. *Rossinótól*.

Szerda, okt. 24. Először: „*Az adósok börtöne*.“ Eredeti színmű 3 felv. írta *Szigligeti*. Zenéjét szerző *Erkel Gyula*. Szerdahelyi elejétől végig folyvást a színpadon van, s e körülménynek köszönheti a darab, hogy a közönség legáltalában nem — unatkozik. Különben a mű alkotásai: adósságcsinálás, kártyázás, csalás, lopás s a jellemtelenségnek számos más neme nem engedik meg, hogy a néző e fojtó légkörben jól érezze magát. Nemesebb eszmék, igazi humor s a kedély melegsége ezuttal kimaradtak a számításból; így most kérdés támad: fog-e ezen csak külsőleg összefüggő, belől üres mű sokáig fenmaradni? A közönség hangulatából ítélve, Szigligeti rövid életű művei közé fog tartozni „*Az adósok börtöne*.“ Különös megemlést érdemel Szerdahelyi játéka — de az Istenért! minek énekeltetik meg annyiszor színpadunk ezen derék tagját, a ki egyebekre van rendeltetve!

Csütörtök, okt. 25. *Pauli Richard* urnak, a kolozsvári nemzeti színház első tenoristájának első föllépteül: „*Alvajáró*.“ Opera 3 felv. Irta *Romani*. Zenéjét *Bellini*.

Szerkesztői mondanivaló.

5341. *Szil-Sárkány*. K. E. Tapasztalhatta ön eddig, hogy korábbi levele is megérkezett. A Sz. F. meg van rendelve. Grönlandot ezuttal nem kérjük.

5342. *Szatmár*. B. B. Csodálkoztunk a levél tartalmán. Mind a két cikk régen megjelent már lapjainkban. Ujjabbat kérünk.

5343. *N.-Szöllős*. B. K. A munkácsi német levelezést illetőleg közöltünk egy czífolatot a P. U. mult számában. Ön felvilágosító nyilatkozatát már csak azért is mellőzhetjük, mert hiszen jogunk van azt várni, hogy e téren is gyökeresen megváltoznak a dolgok.

5344. *G-y. K.* A kívánt arcképek következni fognak; különben is lapunk programja közé tartozik; a közéletben fölmerülő nevezeteseb egyéniségek ismertetése. E tekintetben a V. U. addigi folyamai bő tárházul szolgálhatnak. Bár mindig elég gyorsan adhatók.

5345. *Kis-Tur*. H. R. Sajnálva tudatjuk, hogy e perczig semmi biztatással nem szolgálhatunk. Személyes utánjárás inkább vezetne célhoz.

5346. *Felköszöntés*. Zeng az ég. Most csak annyit, hogy itt vannak.

5347. *Décs*. P. F. A kép hatalmunkban nem álló akadályok miatt késik. Bécsben van, s onnan minden perczen várjuk. Reméljük, ön e körülményben teljes menteséget fog reánk nézve találni.

5348. *Uj-Arad*. Dr. Sz. A kívánt számot elindítottuk. Fogadja ön részünkről a szives érzelmek őszinte viszonzását, s engedje, hogy kedves tollával mielőbb találkozhassanak olvasóink. A még hátralevő cikkek régóta soron volt, s várta a megjelenést. — Vajjon Szemere Miklós mikor adja ki végre összes költeményeit? nem tudjuk. Több ízben volt már róla szó, de a szerény költő mindenkor visszatartotta azokat. Önnel együtt mi is ohajtánók, hogy azok összegyűjtve végre napvilágot lássanak.

5349. *Berettyó-Ujfalu*. I. S. A kőröszegi torony szép rajzát és leírását köszönettel vettük.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.	
			ó. p.	ó. p.		ó. p.	ó. p.
Oktober — November			Okt. (ó)		March.		
28 Vasár.	G 22 Sim. J.	G 21 S.	16 B 21 Long	6 37	4 50	12	8 50 5 3
29 Hétfő	Zenobius	Narcis	17 Oseás pr.	6 39	4 49	13 Böjt	4 10 6 24
30 Kedd	Klaudia	Lucanus	18 Lukács	6 40	4 47	14	4 39 7 31
31 Szerda	Farkas	Reform	19 Joel prof.	6 42	4 46	15 Anar.	5 13 8 38
1 Csütört	Mindszent	Mindsz.	20 Arthem.	6 43	4 44	16	5 55 9 43
2 Péntek	Halottak em.	Tobias	21 Hilár	6 45	4 43	17	6 48 10 42
3 Szomb.	Hubert püsp.	Sylvia	22 Albertin	6 47	4 41	18 Sab.	7 53 11 30

Holdnegyed: ☾ Holdtölte 29-én 8 óra 5 perczkor este.

TARTALOM.

Palóczy László (arckép). — Bariska. *Tóth Endre*. — Az utolsó kárdesapás (vége). *Papp Miklós*. — Vázlatok Olaszországból. Róma és Nápoly (folyt. és vége). *Kiss Elek*. — Tengerparti mozgó ágyutelep (képekkel). — Széchenyi emlékezete. *Arany János* (képpel). — A maszlagos redősirom (rajzzal). *Dr. Sz.* — *Tarhaz*: Kópép- és múpala-fedél. — Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedés. Közintézetek, egyetek. Közlekedés. Mi újság? Egyveleg. Levelezés. Sakkjáték. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Hetinaptár.

Melléklet: Előfizetési felhívás a „Magyar Sajtó“ két és öt havi folyamára.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert (lak. magyar-utca 1. sz.)